

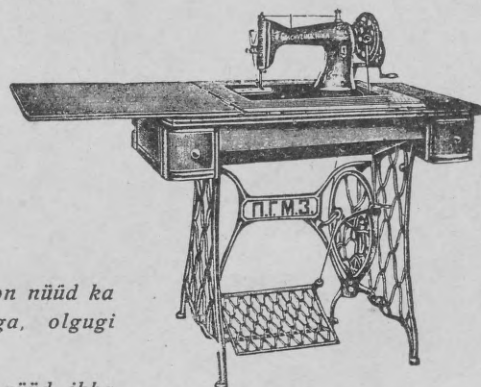
TÄNAPÄEV

NR 4 APRILL 1937

Igale perenaisele hea ja odav on

N. Vene õmblusmasin
»UNION«

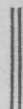
- *See masin on juba aastaid Eestis müügil ja sellepärast on nüüd ka tõestatud, et ta kvaliteet, on võrdne maailma parimatega, olgugi et ta hinna poolest on tunduvalt odavam*
- *Iga majanduslikult mõtleja inimene ostabki sellepärast nüüd ikka ainult N. Vene õmblusmasina*

ESINDAJA **M. NARITS & K^o**

AGENTUURID KÕIKJAL
ELAVAMATES KESKUSTES

Tallinn, Niiguliste 14. Telefon 446-68

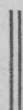
Uudis!

Inglise sigaretitubak

MERIKARU

piibumeestele ja paberosside
isetoppijaile

50 gr. — 60 senti

TÄNAPÄEV

NR. 4

APRILL 1937

III AASTAKÄIK

A. Leps: Kaks demokraatiat
M. Päss: Viljandi ja Tartu
P. Rummo: Kas rahvahariduse langus?
A. Vihalemm: Epigramme
E. Gross: Põhiseaduse kriis
L. Mõtus: Kaks luuletust
K. Eh: Orjaajast nüüdisajani
E. Bakis: Meie vaimlise töö võimalikust tase-
mest
A. Peda: Vabadus on nagu õhk
R. Alas: Kirjanduse valik raamatukogude
täiendamisel
L. Tamm: Värsse rändurist
E. Randla: Tsiivilisatsiooni pahedest
Nemo: Maantee kutsub

Praktiline esteet: Mõnda meie moodsate ma-
jade ehitamisest
K. A.: A. H. Tammsaare „Tõde ja õigus“ läti
arvustuses
L. Mõtus, E. Kook, R. Hallimäe: Luuletusi
R. A. Lesta: Tuleviku Vabadusväljak
A. Prima: Põhjanev uuendus karastusjoo-
kide alal
E. R.: Terves kehas terve vaim
P. Rummo: „Ugala“ teatri kunstiline tänapäev
M. Otsason: „Metsalise raja“ ühiskondlik taga-
põhi
H. Maran: Moodsad kasulapsed
A. Õunapuu: Poleemikat

Emajõgi jääminekul

Kaks demokraatiat

On tundmus, nagu oleks meil viimasel ajal käimas mingi poliitiline maskeraad. Käivad ägedad vaidlused demokraatia ümber. Kuid niiviisi, et igamees tunnistab end demokraadiks, nii et vastast nagu ei olekski. Just nagu Saksamaal, kus Hitler veel oma viimases Riigipäeva kõnes rõhutas, et kui üldse on olemas mingi demokraatia, siis tema asukohaks on just Saksamaa.

Paistab, nagu oleks meil tõesti see saksa demokraatia signemas. Hoiab end vaid maski varju, nagu häbeneks kedagi. Meie vanad tuttavad kadakasaksad olid palju julgemad, vuristasid oma murtud saksa keelt igal pool ja olid uhked pealegi. Nii et kui rääkida demokraatiast, tuleb kõigepealt defineerida tema olemust. Nende ridade kirjutaja nimelt mõistab demokraatliku riigikorra all niisugust korda, kus rahvas on otsustajaks riigivõimu kujundamisel, autoritaarse riigikorra all aga niisugust korda, kus otsustajaks on juht, rahvas on aga vaid dekoratsiooniks.

Säärane riigikord aga, kus rahvas on otsustajaks, eeldab täielikku sõna ja trükivabadust poliitilistes küsimustes, missugused vajadused peavad seisma seaduse kaitse ja kohtu kontrolli all. Täidesaatval, administratiivsel võimul ei tohi siin mingit sõna kaasärääkimiseks olla, sest tema, täidesaatva võimu kujunemine oleneb ju peremehest — rahvast. Täieliku sõna ja trükivabaduse alusel peavad sündima vabad, osavõtjate ja kohtuvõimu poolt kontrollitavad valimised, nõnda nagu seda eeldavad meie 1920. ja 1933. a. põhiseadused. Siintoodu on iga tõelise demokraadi usutunnistus. Kõigi teiste küsimuste üle võib vaielda. Kes aga neid põhimõtteid ei tunnista, see ei olegi mingi demokraat, või siis juba Saksa, Poola või Läti „demokraat“.

Siinjuures tõuseb poliitiliselt väga huvitav küsimus: on siis demokraatlik kord ses mõttes, nagu ta eelpool defineeritud, tingimata tarvilik meie riigile ja rahvale? Võib-olla on tõesti otstarbekohasem mingi „kontrollitav demokraatia“, nagu Poolas? Ega ei ole absoluutselt häid ega absoluutselt halbu riigikordasid. Ei ole üldse riigikordasid, mis igale rahvale igal ajal sündsad oleksid. Võib-olla leiduks ka meil mõni teine alus, millele riiki rajada? Poolas on see teine alus olemas aadli näol, kuhu kuulub ka mõõduandev osa haritlaskonnast. Poola rahvast on ju sajandite kestel kandnud poola aadel (eesti rahvast aga talupoeg — rahvas!). Poolakal võis seepärast õigus olla oma riigikorda rajada nn. kontrollitavale demokraatiale. Siin on ka kontrollija teada — aadel oma sajandite traditsioonide, kultuuri ja kogemustega. Seejuures võis sarnane „kontroll“

poolakaile tarvilik olla — on ju poola talupoeg, rahva suur enamus, niivõrd madalal arenemisastmel, et seda vaevalt poliitika mõttes rahvaks võib lugeda.

Meie juures on aga lood hoopis teissugused. Kes oleks meil kontrollijaks? Ei ole meil ju ajalooliselt väljakujunenud eesti seisusi, ei isegi väljakujunenud kodanlust — on vaid talupoeg ja tema koolitatud poeg või tütar — esimese põlve haritlased. Needki suurelt osalt riigi teenistuses, ärrippuvad riigivõimust. Ja kultuur selle noore haritlaskonna ja võrsuva kodanluse juures on suuremalt jaolt vaid välispidine võõp — ilma kultuuriliste ja poliitiliste traditsioonideta. Kellele siis anda kontrollija osa rahva üle? Õige vastus oleks — ei kellelegi! Huvitav oleks siiski teada, keda mõtlevad „kontrollitava demokraatia“ eestvõitlejad kontrollija all? Kes peab olema see eliit, kes määrab rahva saatuse?

Vastus sellele ei ole siiski nii raske, kui arvata võib. See tulevane „eliit“ on endale küsimuse teinud üpris kergeks. Kontrollijad oleksid nimelt nemad, needsamad, kes seda „kontrollitavat demokraatiat“ propageerivad. Nemad ja nende kildkond. Ja tööpoolest, kui riigivõim ei tugine tervele rahvale, siis peab ta toetuma teatavale kildkonnale — ei ole ju mõeldav, et riigivõim ripuks õhus. Nüüd on aga häda selles, et kildkond ei ole ei seisus ega klass. Ta võib laguneda, ümber formeeruda, tema asemele võib tekkida teine, kes siis esimese hoopis ära kontrollib jne.

Ühe sõnaga tekib mäng võimu ümber põhimõtte järele: kord Vestmann peal ja Piibelet all, kord Piibelet peal ja Vestmann all.

Riik aga on kaotaja igal juhul olenemata sellest, kas võimul on Vestmanni või Piibelet kildkond. Sest kahjud, mis tekivad hõõrumiste, rahu-tuste, õigusliku korra ja üldise kindluse puudumise tõttu, kannab riik. Lõuna-Ameerika riikides näitaks ulatuvad need kahjud kolossaalsetesse summadesse, rääkimata inimeludest ja inimlikkudest kannatustest. Hispaanias need kahjud haaravad peale selle veel sajandite jooksul kogutud kultuurvarade hävingu.

Viljandi ja Tartu

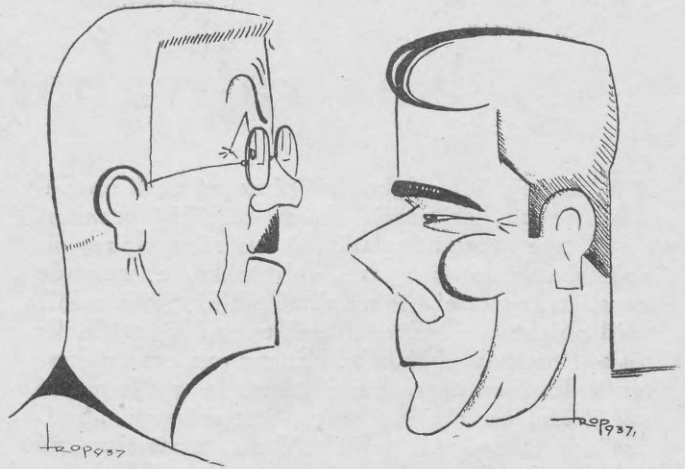
Kue-, seitsme- ja kaheksakümnendad aastad möödunud sajandil olid nii Venes kui ka Eestis uute, tõusvate ja tunglevate aadete kasvuaajaks. See oli nagu kaugel ja hilinevad järellainetus prantsuse suurele revolutsioonile, mis kodanike inimõiguste deklaratsiooniga pani liikuma ja kihama kõigi Euroopa rahvaste meeled ja mõtted. Viljandi ja Tartu — nagu „pildid isamaa sündinud asjust“, kaks sõsarlinna, olid meie tolaeagsete mõtteliikumiste hõõgavaks tulipunktiks.

C. R. Jakobson ja ta õpilane Andreas Dido olid kandvamad kujud neis mõtteliikumises, mille peamiseks lähtekohaks oli Viljandi, aga ulatuslikuks, mõju-aluseks huvipiirkonnaks — kogu Eesti. C. R. Jakobsoni „Sakala“ Viljandis seadis üles rahvuslikud, hariduslikud ja majanduslikud põhinõuded, mis olid tolle aja kohta sama uudsed, nagu sõjakad. Viljandi oli see koht, kust „Sakala“ kaudu „läks sõna välja“, mis äratas, hüüdis ja kutsus, aga ka hoiatas rahvast kindlasti valvel olema oma ajalooliste pärisõiguste eest.

Tolleaegne Tartu võistles oluliselt Viljandiga ja selle „vaimuga“. Sõsarlinn Viljandile, oli ka Tartu — kuigi erinevalt — haaratud uutest mõtteliikumistest. Rahvuslus hüüdsõnalise lipukirjana oli tähistatud juba C. R. Jakobsoni aegadel. Lahkumineku Viljandi ja Tartu vahel ei seisnud üldsihtides, küll aga neis teedes, kuidas välja jõuda ühistele sihtidele. Viljandi oli ilmalikult radikaalne ja pealetungiv, Tartu — vaimulikult alalhoidlik. Aga kodumaa vaimulik seisus on oma enamuses ikka silmi teinud kirikumõisast — parunimõisasse. Ja see asjaolu oligi, mis õigusega pahasdas Viljandi „Sakalat“ ning täitis südant C. R. Jakobsonil.

Lähedane sõber Juhan Kölerile, oli C. R. Jakobson J. Kölerist noorem, kuigi saatus tahtis, et ta pidi varisema enne Kölerit. Lydia Koidulale kirjandusliku nime leiutaja, pidi C. R. Jakobson hiljem siiski paratamatult lahku minema J. W. Jannsenist. Pärnu, Viljandi ja Tartu tolaeagsete organisatsioonide juhatusliige ja president, hulga vajaliste kooliraamatute autor ja haridustegelane, väljapaistev ajalehetoimetaja, kõnemees ja meie esimene ainulaadne publitsist, oli C. R. Jakobson raugematu ja väsimatu töömees.

Tartu omakorda on õigusega meie muinsuslinn. Siin on viimse rahupaiga leidnud Kreutzwald, Faehlmann, Veske, Hurt, Jannsen, Hermann ja teised meie ärkamisaegade rahvuslikud kandejõud. Ainult C. R. Jakobson oli täielik erand ja ta maetigi varaväsinud suure üksiklasena Väandra Kurgjale: oma hindamisi ja seisukohti Tartu üle ei olnud C. R. Jakobsonil põhjust muuta kuni oma surmatunnini. Ta jäi selleks, kes ta oli.

Kaks tarllast

J. Lang ja prof. Kruus

Meil kui väikerahval on olnud õnne oma saatusega. Aegadel, millal vajasime Kreutzwaldi, Faehlmanni ja C. R. Jakobsoni — olidki nad meil olemas oma töö ja tegevusega. Aegadel, millal vajasime sõjamehi, olidki meil Laidoner, Põdder, Kuperjanov, Irv ja soomusronglane K. Parts. Aga seal, kus enneaegselt langesid J. Kuperjanov ja A. Irv, varises varakult ja ootamatult C. R. Jakobsongi.

19. märtsil möödus vaikselt 55 aastat C. R. Jakobsoni surmapäevast. Heidame elumuredest väsinud pilgud ainsa inimpõlve jooksul kinolindina mööda libisenud ajajärgule. Näeme valgust ja varje. Hindame tehtud tööd ja selle tulemusi. Aga veel tänapäevani paelub meie mõtteid C. R. Jakobsoni mehine ja isekas lõõgiriht, tema — esprit de combativité, mis oli haruldane ja võimas oma ulatuselt ja sügavuselt. Ja nii ongi seletatav puhtinimlik soov minna ja teha palverännakut C. R. Jakobsoni hauale ja heita ta kalmule „kaks peotäit maa-mulda“.

C. R. Jakobsoni ootamatu ja varajase surma järele vaibus Viljandi ja Tartu vaheline võistlus, mis mitmeti sarnanes omaaegsele Itaalia linnade vahelisele võistlusele. C. R. Jakobsoni aegne Viljandi „Sakala-liikumine“ oli sama palju volteriaanlik ja demokraatlik kui palju näit. meie päevade Sirgu ja Larka liikumine oli autoritaarne.

Kas oli omaaegse Viljandi-Tartu vahelise võistluspinge vaibumine võiduks või kaotuseks, kasuks või kahjuks meie avalikkusele — see on küsimus omaette. Aga veel enne, kui asuda selle küsimuse arutlusele, ruttame ette vastusega: vahepele Viljandi ja Tartu rindel kaheksakümnendate aastate järele osutus tõeliseks kaotuskahjuks mitte üksnes Viljandile või Tartule, vaid ka kogu meie ühiskondliku mõtte arengule, — mille all kannatab, võib õigusega ütelda, veel meie poliitiline tänapäevgi. Ka siin käib võistlus vahamõttelise volteriaanluse ja konservatiivse autoritaarsuse ideede vahel, millise võistluse tulemusi ei ole raske ette aimata.

Kas rahvahariduse langus?

Kui meie juba algkoolis õpime, et Eesti on Euroopa haritumaid maid, kus kirjaoskamatute protsent relatiivselt on väga väike, siis pole see väide kaugeltki rahvusliku enesetunde kunstlikuks tõstmiseks mõeldud sihilik „õilis vale“, vaid objektiivseil andmeil põhjenev fakt, mille üle tõsiselt maksab uhke olla. Et me aga oma uhkustunde loorberitega samale tasemele puhkama ei või jääda, on muidugi selge, sest mõistele „haridus“ on tänapäeval palju rohkem tarvis sisu, kui jätkub primitiivsest lugemis- ja pookstavide veadamise oskusest (millest aga jätkub statistilises mõistes „kirjaoskuse“ esikoha saavutamiseks).

Hiljutist eesti keele õpetajate kongressi avades vihjas haridusminister, et kas ei tuleks nüüd, kus raamatu-aasta lõppenud, korraldada koguni kooliaasta. Väga põhjendatult märkis haridusminister samas veel, et just algkoolile tuleks praegusest palju rohkem omistada tähelepanu, kuna tervelt 90% algkoolilõpetajaist läheb otseselt ellu ja vaid 10% jätkab edasiõppimist. Algkoolile tuleks eeskätt anda avarad tegevusvõimalused, see kui terve hariduselu vundament tuleks ehitada tugevaks detailideni.

Meie mäletame kõik selle vundamendi saatust. Seda vundamenti rajades ja ehitades võideldi ja heideldi raskelt aastaid, kuni lõppeks arvati saavutatud olevat väärikas alus eesti rahva haridusele: kuueklassiline sunduslik algkool ühtluskooli põhimõttel. Aga varsti pidid selle aluse innukad ehitajad kogema, et nende saavutis pole enam põrmugi ajakohane, eriti haridushoone katusekordade jaoks mitte. Ja kui siis tehti kapitaalremont tervele hoonele, siis vundament kippus jääma hoopis kõrvalasjaks.

Kui tänase hariduspoliitika juhid sellele vundamendile hakkavad osutama tähelepanu, siis küllap kartusest, et terve hoone võib viimaks kaela langeda. Halbu endeid selleks on olemas, ja need panevad mõtlema.

Haridusministeeriumi pedagoogilise ajakirja „Eesti Kooli“ jaanuarikuunumbri käsitleb haridusnõunik Julius Grüntal algkooli lõpetajate juhtimise võimalusi teistesse koolidesse ja ellu. Selles artiklis avaldatakse statistilisi andmeid meie rahva nooremate põlvede hariduskäigust. Need andmed on eriti algkooli osas mõtlemapanevad.

Laskem kõnelda statistikal: Ühest põlvest, s. o. ühel ja samal aastal sündinuist, astuvad algkooli esimesse klassi kõik, keda surm pole röövinud enne 7—8 eluaastat (lisandaksin: ja kes pole vabastatud koolikohustusest tervislikel põhjusil. P. R.). Algkooli lõpetab neist 58% (maal 51—42% ja linnas 80—75%). Lõpetata-

nuist suurem osa läheb ellu, väike protsent jätkab õpinguid teistes koolides. Seega meie nooremad põlved kihistuvad hariduslikult nõnda:

algkoolist madalama hariduse	42%
algkooliharidusega	31%
algkoolist kõrgema ja gümna. mad. har.	10%
gümnaasiumi haridusega	9%
pooliku ülikooliharidusega	6—5%
ülikooliharidusega	2—3%

Nii statistika ametlikust ajakirjast.

Selle haridusliku kihistumise kõrgema osaga võiks üldjoontes rahul olla: protsent, mis tungleb kesk- ja kõrgemale haridusele, pole sugugi liiga kõrge, nagu sageli hädaldatakse. Pigemini tahaks loota, et eriti keskhariduse osas see protsent oleks tublisti suurem, eriti kui see suuremal määral tõuseks kutsehariduse kasuks. Väga kurvaks nähtuseks on praegu ka võrdlemisi suur protsent neid, kes pudenevad haridussüsteemist välja poolel teel — nii kesk- kui ka kõrgemat haridust taotelles.

Kõik see on aga tühine järgmise traagilise nähtuse kõrval: igal aastal jääb meil pooliku algkooli haridusega keskmiselt 42% noortest, maal kohati koguni 48%! Teiste sõnadega: ehkki meil on kehtiv kuueklassiline algkoolisundus, ehkki algkoolid on võrdlemisi kättesaadavad: koolivõrk võrdlemisi tihe, kool kehvemaid toetatakse majanduslikult — neist seikadest hoolimata ei omanda ligi pooled noortest sedagi hariduslikku miinimumi, mida tähistab algkooli lõputunnistus.

Üheks suuremaks põhjuseks siin on kindlasti seik, et koolisunduse ulatus hiljuti alandati õpilaste 14 eluaastale endise 16 asemel. Selle sammu sarnasust kaheteralise mõõgaga võrreldi juba uuendust teostades, aga päris objektiivseid kokkuvõtteid kasudest-kahjustest on veel vara teha, kuna kõnesolev olukord kehtib alles paar aastat. Üks on siiski kindel — ja seda on näidanud ka kogemused, — et kooli sisemise elu tervendamiseks see samm oli vägagi teretulnud, kuna nüüd on langenud välja suur protsent neid edasijõudmatuid ja ulakaid õpilasi, kes seni koolitööle olid vaid komistuskivideks.

Kuid nende „komistuskivide“ hulk ei oleks võinud ometi olla nii suur, et algkooli mittelõpetanute protsent on tõusnud masendavalt kõrgeks!

Kas asi ei seisa selles, et ka palju andekaid ja korralikke õpilasi on lahkunud kooli lõpetamata, kuna on selleks võimalus? Tõsi ju on, et normaalne laps peaks suutma ka sundusliku aja jooksul (8—14 eluaasta vahel) kooli lõpetada. Aga küllap siin on ikkagi olnud tõsiseid põhjusi, et mittelõpetanute protsent on nii kõrge. Sest ega

EPIGRAMME

VESILOOD

Nüüd on aeg, kus kõike rihib
vesilood,
kirjandusse sisse sihib
turupood:
vintskeid juuri luulevainul
ajab ood,
ja me proosast jäävad ainult
ajalood.

POEEDILE

Ära nii kangesti kohise,
ole nurgas ja nohise —
sest tänapäeva kriitikas
on valaskalaks viidikas.

Laula kodumaisest hurmast,
kiida kukersiiti, turvast —
ja su pead siis võtab ehti
peotäis supilehti.

AUG. MÄLK

„Aksiooni“ õhutusel
süttis vaimuväik;
„suurromaani“ kõhutusel
sai tast August Mälk.

TEISES TRÜKIS

Muiste paavst ja jesuiidid
maalidele selga riided
lasksid võõbata — ja püksid
või ka seelik üpris pikk
kuju vooruslikuks tegi.
Nüüd teeb seda kirjanik
ise teises trükis.
Aeg on asjad ajand segi.

LEMB HELLIK

Oi, kärgel-kärgel-kärtsutai
on nüüd nii visalt virk ja pai
tööeestluse koloss.
Tamm-tiri-toss.
Lemb!

PIIBLI RESTAURATSIION

Otsegu Augiase tallest Herakles
kunagi rookis kõik rooja,
nõnda nüüd pastor keelega kakles
ja lõpuks ajas habeme Loojal,
et tema pärast keegi
viisakas seltskonnas
ei pruugiks häbeneda.

me ometi taha tunnustada, et 42% meie rahva noorsoost on nü andevaene, et ta ei suuda omandada algkooli miinimumtaset!?

Kõrvaltvaataja seisukohast tundub, et peasüü seisab mentaliteedis, mis laiades rahvahulkades hakkab ilmnema alghariduse suhtes. Meie jageleme ja vaidleme juba aastaid kesk- ja kõrgema hariduse korralduste pärast ega pane tähelegi, et algkooli vastu rahvaski näib muutuvat loiuks. Koolis tegelevad inimesed on kindlasti tähele pannud, et õpilasisse hakkab üha enam tekkima ükskõiksuse, käegalöömise vaimulaad. Paljudele ei tee seegi erilist tuska, et ta jäetakse teiseks aastaks klassikursust kordama, ja väga paljud näivad selleks vedavat koolis oma päevi edasi, et varsti niikui-nii pääseb siit minema. Teomehe-vaim tikub kooli!

Ei leia alust kooli ja õppejõudude süüdistami-

seks selle kurva nähtuse põhjusi otsides. Viimaste kvalifikatsioon on suuresti tugevnenud ja kõik õpetajate kursused, kongressid, päevad jne. näitavad, et tööind aina suureneb. Loiduse, käegalöömise mentaliteedi juuri tuleb otsida vist eeskätt õpilaste kodudest, ja sinna on küllap puistanud selle seemneid meie haridushoone vundamendi kestev hooletussejätmine.

Peaks küll lootma, et lähemad aastad tõstaksid algkoolilõpetajate protsendi vähemalt 90-nele. Kui 10 protsenti pole suuteline omandama miinimumharidust (tervislikud põhjused, sünnipärane arenematus jne.), siis poleks asi enam nii traagiline. Kui aga, nagu praegusel juhul, ligi pooled Eesti tulevasist kodanikest jäävad hariduslikult nii madalale tasemele, siis — muutub nagu mõtte tuks kõik rabelemine rahva kultuuri tõstmise pärast.

Põhiseaduse kriis

Mie esimese põhiseaduse puuduseks oli liiga suure võimukülluse andmine rahvaesindusele — riigikogule. 1933. a. põhiseaduse veaks pidi olema vastuoksa liiga suur võimu ülekaal riigivanema käes võrreldes rahvaesindusega. Selle põhiseaduse järele pidi olema võimalik diktatuuri maksmapanek riigivanema poolt. Neid mõtteid oleme kuulnud tüütuseni palju kordi nii ametlikult poolt, kui ajakirjan-dusest.

Väljapääs pidi seisma uues põhiseaduses, kus on maksmas võimude tasakaal rahva-valitsuslikul alusel, kus ülem võim riigis jääks rahva kätte. Sel-lel alusel peabki Rahvuskogu välja töötama uue põhiseaduse.

Kui me analüüsime Rahvuskogus arutusele võetud eelnõu, siis paistab meile otseselt silma, et selle eelnõu kohaselt riigivanema, -presi-dendi kätte on koondatud veel palju suurem võimuküllus kui 1933. a. põhiseaduses. Selle asemel, et luua tasakaalu parlamendi, valitsuse ja riigivanema vahel, see eelnõu asetab riigivanema (pre-sidendi) otseseks riigi peremeheks ja saatuse otsustajaks, nagu seda on peremees talus või majas. Selle eelnõu kohaselt president võib otsustada sõja ja rahu küsimusi ilma rahvalt või rahvaesinduselt nõu küsi-mata. Samuti võib president sõlmida ja ratifitseerida välislepinguid ilma rahva või rahvaesin-duse käest küsimata.

Rahvaesindus, esimene koda (eelnõus maa-päev) on asetatud sellisesse olukorda, et ta ainult siis võib oma taht läbi viia, kui president sellega nõus on. Avaldab esimene koda valitsu-sele umbusaldust ja ei ole president 3 päeva jook-sul sellest järeldust teinud (valitsust tagandanud või rahvuskogu valimisi välja kuulutanud), siis läheb umbusalduse otsustamine teise kotta (riigi-kotta), ja ainult siis on president kohustatud kas vabastama ametist valitsuse või kuulutama välja uued valimised, kui teine koda umbusaldusega ühineb, kui aga teine koda, kes ei ole mitte rahva poolt valitud, vaid koosneb mitmesuguste kutsete ja asutuste esindajatest ja presidendi enese poolt määratud isikutest, otsustab, et umbusaldusaval-dust ei saa kinnitada, siis jääb ametisse valitsus, kellel pole rahvaesin-duse usaldust. Sellega on rahvaesinduse tähtsaim õigus piiratud sarnaselt, et valitsusel on võimalik ametis püsida presidendi ja temast ära-rippuva teise koja tahtel, ilma et valitsusel oleks rahva ja tema esindajate usaldust. Arusaadav, et riigis ei ole säärase korra juures ülemvõim mitte

rahva käes, vaid riigivanema-presidendi käes, kes ei pruugi rahvaesindust arvestada, kui ta seda ei soovi.

Ka seadusandluse alal ei oleks selle kava jä-rele rahva käes jäme ots. Esimene koda võib küll algatada seadusi, kuid ei ole võimeline neid läbi viima, kui seda ei soovi president ja temast suuresti ärarippuv teine koda. Kui seadus esitatud kujul teise koja poolt ei leia vastuvõtmist, siis läheb see uuesti esimesse kotta arutusele ja kui esi-mene koda ei lepi teise koja poolt tehtud paran-dustega, peab ta seaduse $\frac{3}{5}$ häälteenamusega vastu võtma, alles siis võib riigivanem seaduse välja kuulutada. See $\frac{3}{5}$ -lise kvoorum nõue ei lase rahvaesinduse enamusel kuidagi maksvusele pääseda, vaid seab rahvaesinduse vä-hemuse meelevalla alla, kui see vä-hemus koos töötab presidendiga.

Kuid ka juhul, kui seaduseelnõu saab $\frac{3}{5}$ -lise enamuse, võib president selle välja kuulutamata jätta ja seaduse anda uueks arutamiseks kas senise või uue rahvaesinduse kätte, kus see seadus lahku-minekute puhul kodade vahel jällegi peab vastu võetud saama $\frac{3}{5}$ -lise häälteenamusega.

Sellest näeme, et rahvaesindus ei saa ka häda-vajalikke ja kiireloomulisi seadusi läbi viia vastu presidendi tahtmist, kui need seadused presiden-dile ei meeldi.

Riigi eelarve vastuvõtmine on uue põhiseaduse eelnõus küll nimeliselt jäetud rahvaesinduse hoolde, kuid see on seotud selliste tähtpäeva-dega, millede täitmine võib võimatuks osutada teise koja eriseisukohtade tõttu, ja sel juhul, kui rahvuskogu ei suuda neid tähtaegu täita, loetakse eelarve vastuvõetuks ilma rahvaesinduse poolt kinnitamist leidmata. Eelarve on aga riigile nii tähtis, et selle otsustamist rahvaesinduse käest küll milgi tingimisel ei peaks võimalik ja lubatud olema ära võtta.

Selles kirjutuses ei ole võimalust tähelepanu juhtida veel teistele asjaoludele (nagu kaitseseisu-korra väljakuulutamise, isikuvabaduste kitsenda-mise ja valimiste edasilükkamise võimalused jne.), mis rahva ja rahvaesinduse osa-tähtsust riigi juhtimisel vähen-davad miinimumini. Kokkuvõttes peab ütleva, et see eelnõu annab kogu riigi ja rahva saatuse ühe ini-mese — presidendi — kätte, ilma et rahvas või rahvaesindus saaks palju vahele astuda.

Pealegi ei ole presidendi valimine selle põhi-seaduse kava kohaselt ilmtingimata rahva õigu-

Esimene õngitseja Taevaskojas

Leo Mõtus

Kaks luuletust

Tööpäeva hommikul

Taga raagus pargipuude
nagu lõdvalt köidet luude
koidu pleekund lõuendrätt.
Teel ju kella seitsme vile
naaskeldavalt torkab kilet,
harjumus veab krampi kätt.

Kitli taskus lõunaoode,
hambus „plotski“, omatoode —
kõigest nähtav ülejääk...
Iga päev nii laseb tulla
ikka ligemale mulla.
Ihus istub vaevatääk.

Põigates kuid tambit tarast
ootaks sind kui päevavarast
nälg või sunnilaagri töö.
Võid vaid olla õlesasi,
millest ühiskonna-masin
terad viimselt välja lööb!

Õöl tänasel on õudsed tähed

Õöl tänasel on õudsed tähed
ja külmarõngas ümber kuul.
Kui soola viskab näkku, pähe
teel mulle jääne kirdetuul.

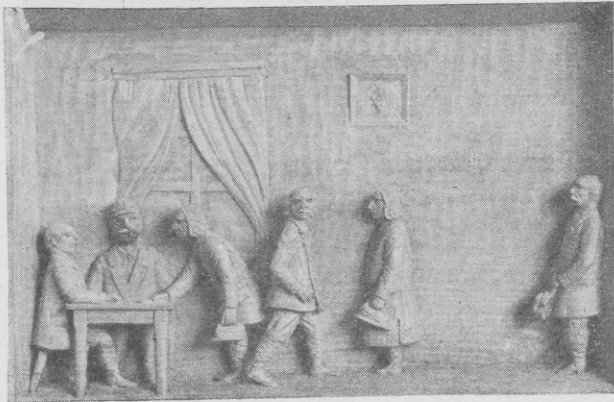
Jaam seljataga. Rongi hõige
ju eemal talveõhe kaob.
Siis tinaraskelt üle kõige
suur üksindus ja vaikus vaob.

Vaid süda rahulik ei püsi:
käel hõögub puudutus ta käe.
Tusk haarab mind kui niitur lüsi,
öös õudseid tähti ainult näen.

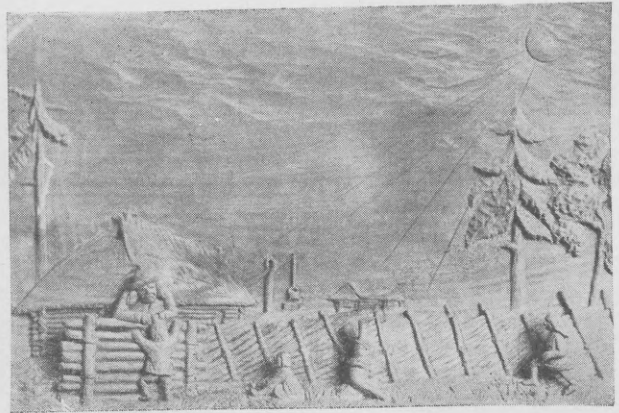
Mis tulemas, see ette ahkub —
aeg tolmuks saab kui maanteel kruus,
õöl tänasel sest minust lahkus
ja päikesele järgnes — muus!

seks. Presidendi kandidaatide ülesseadmine on antud 3 asutuse kätte, kes võivad ühineda ühise kandidaadi ümber, ja sel puhul valimisi ei tule, kuigi see kandidaat võib rahvale vastuvõtmatu olla. Ja see hädaoht on nii suur, et sellele igäüks peab mõtlema kui selle eelnõu kõige suuremale puudusele.

Uus põhiseadus, kui selle sihiks peab olema põhiseadusliku kriisi lõpetamine, ei või kuidagi rajatud olla rahva õiguste piiramisele, vaid rahvavalitsuslikule alusele, ainult siis võib loota, et rahvas põhiseadust austab ja täidab.

Mõisas renti maksmas

„Meil aia ääres tänaval...“

Orjaajast nüüdisajani

Pärnaka J. Jõgi huvitav looming

Neid pole palju, kel on olnud või oleks edaspidigi võimetus Oru lossi pääseda. Aga vähesed sealkäinud on imetelnud seda peent puunikerduskunsti, mis vastu vaatab osalt lossi uelt mööblilt. Imepeened kujukesed, õrnad ja haprad kui pruunist klaasist, siis jälle mehised ja „jämedad“ vormid — need kõik kõnelevad, et inimesel, kes seda on vorminud ja voolinud, peavad olema kõvad närvid ja kange kannatus. Masinaga, selle moodsa kultuuri-tõpraga, pole ju võimalik n i i s u g u s t tööd teha! Seda saab ainult käsitsi korda saata. Ning käsitsi see ongi korda saadetud. Selle looja pole keegi muu kui J. Jõgi Pärnust.

Kõnealuse suuremaks ja kõigiti tähelepanuväärivaks loominguks on aga puunikerduste kogu 40 numbris, mis kujutab Eesti maa ja rahva elu hallist orjaajast nüüdisajani. Selle töö juures on J. Jõgi armastusega töötanud juba paar aastat, kuid idee — kujutada Eesti ajalugu puus — olevat tal mõttes mõlkunud ammu varem. Nüüd on see lõplikult valmis. Seeria mõned numbrid on omandatud ERM-i poolt ja Raadi mõisas kõigile näha. Osa töid on jäädvustatud ka filmilindile ja kodumaa kroonikana paljude kinohuviliste silme eest mööda libisenud.

J. Jõgi on praegu 62-aastane ning ta elab Pärnu Riiaalevi raioonis pisikeses korteris. Ta häll kiikus Pärnumaal Karksis, kust ta noorukina Tartu siirdus ja enese „bildhaueri“ kutsele pühendas. 20. eluaastast tänaseni ongi ta peitlile truuks jäänud.

Tema puunikerduste kogu „Orjaajast nüüdisajani“... need on kõik ühesuurused, 27×18 formaadis, kasepuust. Esimese numbrina näeme vana talutare, kus ema kiigutab last. Siis on poiss juba peaaegu põlvepikkuseks sirgunud, ning „Ema viis hälli heinamaale“. See on rõõmus kujutus meie minevikupäevist — päike naerab ning noored on ametis tiritamme, hundiratta ja muu hullamisega.

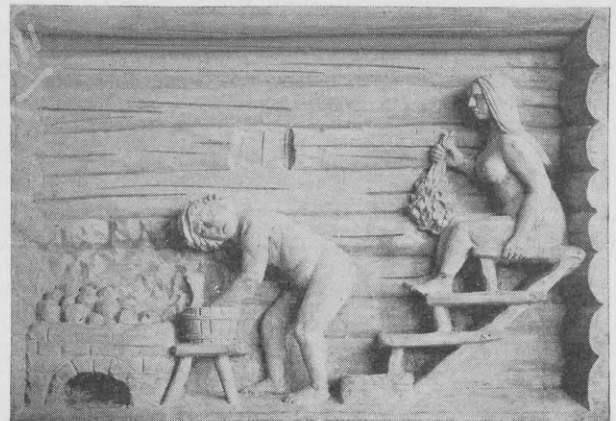
38 järgmises nikerduses on käsitletud teiste seas järgmisi teemasid: teoleminek, peksupäev tallis, esimene lamp tuuakse läinud sajandi lõpupoolel talutarre, mille juures perenaine ja penigi on väga hirmunud. Siis veel: vihtlemine, pühapäevahommik talus — valitseb suur rahu, peremees loeb aukartuses raamatute raamatut, piiblit... Ja siis veel: nikolai-aegne soldat saabub koju 25-aast. teenistusest, kroonu on võtnud mehikese

päris kiduraks ning habe on enam kui neljakümneaastasel päris korralik pöösas... Külatohter aitamas haiget ja hädist — kuppu laskmas, mardisandid, kes tulevad läbi soo sipa-sapa, läbi laane lipa-lapa... jõuluõhtu õlgedega, nääriõhtu selle õhtu vigurite ja krutskitega, jaanituli kaasikus künkal, tuhkapäev, rendimaksmine mõisnikule, vihtlemine saunas jne. jne. Neli numbrit kujutavad omaaegset mõisaelu: klaverimängu häärberis, parunite salakoosolekut, kaardilauas mängivad mõisnikud taluniku rendi maha, mõisa veinikeller. Iseseisvusajast kujutatakse Vabadussõtta minekut ja riigivanem K. Pätsi võidutule süütamist Kadrioru lossi ees 23. VI 36. ning selle võidutule maaleviimist mootorratturite poolt.

Kõik need puunikerdused on puhtalt ja kunstimaitseiselt väljatöötatud ning jätavad elava mulje. Töö juures ei tarvita J. Jõgi mitte mingisuguseid muid abinõusid kui vaid peitleid.

Kogu seeria „Orjaajast nüüdisajani“ on puusse raiutud suuremalt jaolt õhtu- ja öötundidel, kehva petrooleumilambi hahkjäl valgusel.

K. Eh.

Saunas

Pilte „Pallase“ viimaselt kunstinäituselt

Paremal: M. Saks: „Naine lapsega“

Vasakul: E. Haamer: „Kalasadam“

Ed. Bakis

Meie vaimlise töö võimalikust tasemest

Peale viimast olümpiaadi on tungivamalt esitatud nõuet, et vaimlise töö tegijad saavutaksid rohkem rahvusvahelist tähelepanu ja hindamist. Ja alati on toonitatud, et meie kui väikerahvas võime just oma kultuursaavutistega tähelepanu äratada teiste hulgas, end võrdsena tunda suurrahvastele.

Peatume siinkohal mõnedel teguritel, millest oleneb vaimlise töö tasapind ja produktiivsus.

Kui palju võiks meil olla inimesi, kes kuuluksid „rahvusvahelisse“ klassi teaduse, kunsti, administratiiv-, majandusalal?

Tähtsamaid tegureid siin on intelligentsi tase. Temast üksi on loomulikult veel vähe — peavad juurde tulema ka soodsad iseloomuomadused, kuid ilma teatava intelligentsi miinimumita ei ole mõeldav kõrgemal astmel seisev tegevus neil aladel. Ja mitte ainult kõrgemal, vaid ka teistel astmetel moodsais kultuurilisis elukutseis. Üldjoontes on kindlaks tehtud iga elukutsete liigi jaoks

nõutava intelligentsi alammäär, ilma milleta ei ole mõeldav rahuldav töötamine vastaval alal.

Ilma et meie hakkaksime siin lähemalt käsitlema intelligentsiteste, tagajärgede arvutamise viise, märgime ainult vastava intelligentsiga isikute umbkaudset hulka.

Kui võtta aluseks, et rahvusvahelisse klassi kuulumiseks on vajalik intelligents, mis lapsepõlves mõõdetuna annaks umbes samasuguseid koefitsiente kui nüüd elulugude põhjal tagant järele hinnatud suurmeestel nagu J. Swift, Napoleon, Darwin, Dickens, Emerson, Tasso, W. Scott, Cuvier, Voltaire, Goethe, J. S. Mill (siin toodud lapsepõlve intelligents normaaltasemest ettejäudmise suurenevas järjekorras), siis võiks oodata, et umbes 0,5% või 1:200 võiks oma intelligentsi poolest kuuluda sellesse klassi. See teeks meil, arvestades 25—65 a. inimesi, umbes 2500—3000. Kui nimelt meie kõrgemate intelligentside sagedus on samasugune nagu näit. Ameerikas.

Võttes aga aluseks inglise psühholoogi Burt'i intelligentsinorme kõrgemate teaduse, administratsiooni jne. funktsioonide jaoks, oleks vastavaid isikuid laste hulgas 2:1000. Kas täiskasvanute hulgas neid samapalju on, ei ole võimalik täpselt ütelda — sellist mõõtmist ei ole veel toimetatud. Burt'i andmetel on kutsetes, mis nõuavad kõrgeimat intelligentsi, tegevuses umbes 1:1000 meestest. Osalt on ju siin mõõduandev ametikohtade arv, kuid osalt näitab see arv ka mitmesugustel põhjustel väljalangenute hulka, sest osa kutseid on ju „vabad“: arstide, advokaatide, kunstnike arv ei ole ju otseselt piiratud. Väljalangemisi võiks aga olla tervislikel põhjustel ja mitmesuguste iseloomuomaduste puudumise tõttu, mis ei võimalda nii kvalifitseeritud tööd.

Meie oludesse arvatuna teeks see välja umbes 250 meest, kellest võiks arvata, et nad on niikaugel oma võimete ja ettevalmistuse poolest, et kuuluda rahvusvaheliselt tuntud isikute klassi. Kui palju siia peaksime juurde arvama naisi, on raskem ütelda, kuna ei ole selge, kas Ameerikas leitud erinevus proportsioonis on tingitud kõige kõrgemate intelligentside sageduse erinevusest või mõnest testide puudusest. Arvud kõiguvad siin 150—300 vahel. Ülaloodud arvestuse järgi oleks meil ümmarguselt 1300 meest ja 750—1500 naist. Kokku ümmargustes arvudes kuni 500 resp. 3000 isikut.

Kuidas tõlgitseda neid arvusid? Ameerika psühholoog Toops on koostanud nimestiku iseloomuomaduste ja töömeetodite kohta, mis võivad võimaldada silmapaistvaid saavutusi ka mitte tippintelligentsiga isikutel. Esimene arv (400—500) näitab meile umbkaudselt, kuipalju inimesi meil võiks ehk tegelikult jõuda niikaugemale, et neil avaneks võimalus pääseda rahvusvahelisse klassi. Teine arv (2500—3000) näitab ehk umbkaudset reservide hulka, millest eriti soodsatel arengu- ja töötingimustel võiks veel saada mõningaid rahvusvahelisse vaimlisse eliiti kuuluvaid isikuid.

Esimesel hetkel võib paista, et need arvud on ju lõpmata suured, et sellega võiksime saavutada ei tea kui suurt kuulsust. Kuid sellest 500-st peame täitma kõrgemate riigiametnikkude, kohtunikude, kindralstaabi ohvitseride, ülikoolide õppejõudude, kunsti ja kirjanduse eliidi, põllumajanduse, tööstuse-kaubanduse juhtivate tegelaste kohti jne. — on selge, et just siin tuleb kõigepealt hoolitseda, et satuks õige mees õigele kohale, ja ükski ei läheks kaotsi. Ainuüksi Tartu ülikoolis on praegu 93 professorit ja dotsenti, peale selle arenev järelkasv. Mitmesuguseid alasid on palju. Mõne ala peale tuleb paar, kolm inimest. Samal ajal aga näiteks ainuüksi praegu elavaid psühholooge leidis 1932. a. rahvusvahelises registris umbes 2400, igäühel neist loeteldud teaduslikke töid!

Need arvud on ju küll hüpoteetilised, kuid nad tuletavad meelde, et suurrahvastel on mitu-

kümmend korda enam niisuguse andekusega isikuid. Ja kuna neid seal sagedasti püütakse aegsasti leida ja kiiremalt sihile viia, samuti on paljudel neist äärmiselt soodsad töötingimused, siis nõuab meilt viimase kui inimese ärakasutamist ja võimalikult kõrgete tippsaavutiste ülesnäitamist, et mitte märkamatuks kaduda nende tuhandete hulka.

Kuid üksik ületamatu tippsaavutus võib ju asendada hulga teisi, kõrgeidki saavutisi.

Mis on siis oluline vaimlise töö tippsaavutiste loomiseks, olgu see kunsti, teaduse või organiseerimise alal? Inspiratsioon? „Vaimu pealetulek“? Moodsa loomingupsühholoogia poolt kogutud andmed ütlevad, et kõigepealt on tähtis püsiv, metoodiline töö vastava andekuse juures. Isegi niisugune „muusade lemmik“ nagu helilooja Tšaikovsky ütleb: „Inspiratsioon on küllaline, kes tuleb ainult harva laiskadele.“ Rimski-Korsakov: „Ainult väga naiivsed võivad mõtelda, et Newton avastas gravitatsiooniseadused ootamatult, istudes õunapuu all.“ „Avastus ja leiutis sünnivad ja kasvavad, kui seda võimaldab teaduse tase, pea paratamatult“ (Picard). Ja teiselt poolt: „Geenius pole muud kui suur püsivus.“ Peab olema võimalusi omandada teaduse viimaste silmapilkude taset, et meie ideed ei hilineks, ei tunduks teiste plagiadina.

Seega ühelt poolt peab olema sisse kasvanud suur püsivus, teiselt poolt peab olema võimalusi selle rakendamiseks. Hoolas kasvatus, õige kohale valimine, otstarbekohane töötingimuste kujundamine — need on siin olulisi tegureid.

Nii siis käesolevas kirjutises oleme puudutanud küsimuse kvantitatiivset külge.

Meie vaimliste saavutiste kohta rahvusvaheliselt tunnustatud töös oleneb muu seas sellest, kui palju inimesi suudame leida ja rakendada kõrgemaid funktsioone nõudvale tööle, ja kui palju igäüks neist suudab pühenduda vastavale tööle (arengu tingimused, töökoha tingimused).

Agu Peerna linoollõige

Ka sõjajumal on
tänapäeval ainult truu
ja alandlik sulane

Vabadus on nagu õhk

Maailma suurpoliitikud murravad pead probleemi kallal, milline riigivõim on sobivam, mille poole peaksid püüdma riigid ning rahvad. Praegu valitsevaid Euroopa riikide poliitilisi suunitlusi vaadeldes paistab, nagu oleks demokraatia oma aja ära elanud ja tuleks muuseumi heita teiste tarbetuks muutunud esemete kõrvale. Maailmasõja järele on demokraatlikud loosungid, hoolimata rahvaste demokraatlikust mentaliteedist, suure osa oma endisest aupaistest kaotanud.

Kommunism, fašism, rahvussotsialism esinevad raskete süüdistustega demokraatia vastu. Demokraatiavaenulikud „haudumismasinad“ — Itaalia, Saksamaa ja Venemaa on muutunud kogu Euroopas jõududeks, mida tuleb tõsiselt arvestada. Eriti sõjakad ja pealetungivad on neist kaks esimest. Nagu viimase aja sündmusist võib järeldada, on fašismi juht Duce Benito Mussolini rahvussotsialismi juhi Adolf Hitleriga ühise keele leidnud, et Euroopa rahvaste riigivorme „parandada“ praegusest märksa autokraatsemaks ja diktatuursemaks.

Fašismi ja rahvussotsialismi näol on Euroopa rahvastel rohkem ohtusid karta kui seda pealiskaudsel vaatlusel võidakse arvatagi. Tuletagem ainult meelde, et paljude demokraatlikegi Euroopa riikide juhtkondade pilgud on pöördunud „kõikepäästva“ ja „lunastava“ fašismi ja rahvussotsialismi poole, kusjuures „demokraatia“ katte all ei keelduta isegi majanduslikult toetamast demokraatiavaenulikke üritusi. Tuletagem meelde, kuidas enamus Euroopa ajakirjandusest hinge kinni pidades põialt hoiab, et fašism Hispaanias võidule pääseks, millele võiks järgneda fašismi võit kogu Euroopas. Fašism, rahvussotsialism, nimetagem seda kuidas tahes, on nagu mürk rahvaste veres, mida ei nähta ega tunta, mille vastu ei osata võidelda.

Väga põhjendatult püstitab mag. A. Anni (Ühõpilasleht nr. 3 — 2. III 35) terve rea küsimusi: „Miks kestis „saksa okupatsioon“ meie maal tervelt 700 aastat, vene oma aga ainult 200 aastat? Kas need arvud ei osuta ka meie vaenlaste praeguse hädaohtlikkuse proportsiooni?“ Sama autor küsib edasi: „Kas ei kipu

Kirjanduse valik raamatukogude täiendamisel

Kirjanduse valik raamatukogude täiendamisel on raamatukogunduse tähtsaim tegevusala, sest mis kasu oleks sisukehvast raamatukogust, kuigi tal on head ruumid, on hästi korrastatud, omab energilise juhi ja võib-olla arvuka lugejaskonnagi. Ainult see raamatukogu täidab rahuldavalt oma ülesande vabariidustöös, kuhu kirjandust soetatakse asjatundlikult ja kavakindlal valikul.

Kirjanduse valikul tuleb kaalumisele võtta: 1) kirjanduslik teos üldise väärtuse seisukohalt ja 2) kirjanduslik teos sõltuvuses lugejaist.

Kirjanduslikud teosed üldise väärtuse seisukohalt jagunevad teatavasti: 1) väärtuslikuks ehk heaks kirjanduseks, 2) väheväärtuslikuks ehk ajaviitekirjanduseks ja 3) alaväärtuslikuks kirjanduseks.

Missugust kirjandust mõeldakse nimetatud ühe või teise liigi all, on vist üldjoontes teada igal raamatukogujuhatajal ja haridustegelasel. Samuti peaks ka teada olema, et kolmandasse liiki kuuluval, s. o. alaväärtuslikul kirjandusel ei tohi olla kohta rahvaraamatukogus. See on esimene, mis raamatukogutegelastel tuleb raamatute valikul silmas pidada. Alaväärtuslikust kirjandusest hoidumine: 1) jätab rohkem raha järele hea kirjanduse muretsemiseks, 2) jätab lugejaile rohkem aega hea kirjanduse lugemiseks, 3) hoiab lugejaid halva kirjanduse halbade mõjude eest ja 4) aitab pidurdada alaväärtusliku kirjanduse produktsiooni.

Kirjanik Tammsaare oma artiklis „Ilukirjanduse tähtsusest tänapäeval“, mis ilmus kuukirja „Eesti Kirjanduse“ möödunud aasta detsembri numbris, ütleb:

„Lugemine võiks inimesele tulu tuua ainult siis, kui osatakse lugemismaterjali õieti valida ja kui osatakse seda materjali ka õieti lugeda. Neid kahte tingimust aga kas ei arvestata üldse või arvestatakse minimaalsel määral. Pole siis ime, et juba sajandid töötavad kirjapressid ja rotatsioonid, ja et trükitud paberi uputus päev-päevalt aina kasvab, ilma et saavutataks neid kultuurilisi tulemusi, mida nii paljud trükisõnast lootnud.“

meil kõigest hoolimata ikka saksa vaim läbi lööma. Isegi siis ja seal, kus selle vastu väliselt nagu võideldaksegi. Miks muutus üks hiljutine „rahvaliidumine“ nii tormiliseks ja ähvardavaks eriti siis, kui ta kontakti leidis saksa vastava ideoloogiaga ja kihutusmeetoditega? Miks leidis ta nii suurt poolehoidu eriti neis üliõpilasühinguis, kes ka muidu jätkavad saksa traditsioone ja „kamandavat“ univormeeritud „burši“ vaimu?... Miks kopeerib meie lõunanaaber nii tugevasti Saksat, olgugi et olles näiliselt nii „demokraatlik“? Kas ei vea nagu pooltahtmata saksapärase „tasalüllituse“ poole isegi mõned voolud meie praeguseski „rahvuslikus uuestisünnis“, nii õiged kui ongi selle mõned teised põhimõtted?“

Need read on toodud selleks, et lugeva üld-

Kuigi oleme optimistlikumad kui see lugupeetud kirjanik, peame vist osa sellest etteheitest siiski võtma ka raamatukogude arvele.

Samas artiklis kirjanik Tammsaare hoiatab lugejaid halva kirjanduse eest. Ta ütleb:

„Võid kaua viibida puhtas ümbruses, ilma et saaksid sellest teadliku hoolitsuseta puhtamaks, aga must ja räpane, suitsune ja tolmune ümbrus määrab su, hoiab end kuis tahad. Ei ole võimalik kellelgi, eriti noorusel mitte, lugeda julmust, toorust, õelust, kurikavalust, üldse halbu või loomalikke instinkte, ilma et needsamad instinktid lugejas endas ergutust ei leiaks.“

See kirjanik Tammsaare hoiatus on näitlik ja tabav.

Kahjuks halva kirjanduse halba mõju paljud ei taha uskuda, või ei osata veel ette näha. Kui näiteks õpetaja ulataks oma õpilasele paberossi või annaks mõnd alkohoolset jooki, siis ütleksid ka mittekarsklased, et selle õpetaja koht ei ole koolis. Kui aga raamatukogujuhataja ulatab lugejale — isegi noorele lugejale — halva raamatu, mille halvav mõju lugejasse võib olla mitu korda suurem kui ühel paberossil või klaasil viinal, siis tavaliselt sellele ei osutata pea mingit tähelepanu. Võidakse ütelda, et raamatukogu peab andma seda, mida nõutakse, ja kui nõutavat ei anta, siis lugejad jäävad raamatukogust eemale. Kuid siin oleme jõudnud raamatukogujuhataja ühele huvitavemale, võib ütelda ka ühele tänuväärseimale tegevusele ja see on misjonitöö hea kirjanduse kasuks, et võita lugejaid hea kirjanduse tarvitamisele.

Hea kirjanduse sõpradeks saab võita lugejaid, kui neid vähemväärtusliku ehk ajaviitekirjandusega lastakse alata, kuid siis kordkorralt, neile endile isegi märkamatuult, juhatakse hea kirjanduse juurde. Ja selleks otstarbeks on raamatukogudesse lubatav soetada ka ajaviitekirjandust. Kuid ma kordan veel: ainult selleks otstarbeks.

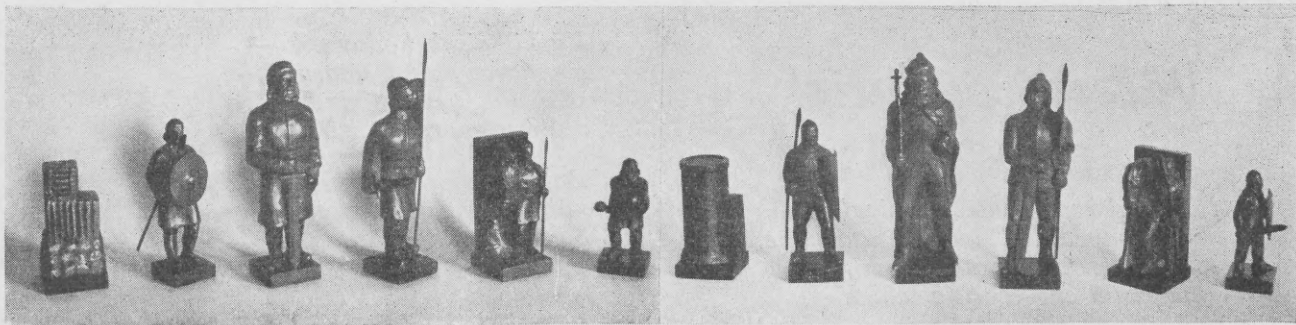
Arvestatagu ikkagi seda, et rahvaraamatukogu on mitte ajaviite-, vaid haridusasutus. Sellepärast peab ta

suse meelt teritada selle hädaohtliku vaenlase äratundmiseks, mis asub meie keskel, isegi nagu meie veres. Fašism on mürk, mida ei tohi lasta levida meie rahva seas.

Demokraatia ja vabadus on iga rahva loomuliku arengu eeltingimus. Kus pikema aja jooksul puuduvad individuaalsed ja poliitilised vabadused, seal tekib pika peale tagurpidimine, kängumine ja mandumine.

Gladstone ütleb väga tabavalt: „Vabadus on nagu õhk. Meie tunneme tema tarvilikkust alles siis, kui ta meil puuduma hakkab. Teadagi võib elada halvast õhus- tikus kuskil mäekaevanduses või vanglas, kuid tõelist hüvaolu, õiget elurõõmu naudime siis, kui õhk on puhas ja vaba.“

A. Peda

Muinaseestlased (valged)

Raudmehed (mustad)

Muistsed eestlased ja raudmehed malenditeks

Tartlane „Vanemuise“ muusikajuht Eduard Tubin omab kahtlemata ühed eesti algupärasemad malendid. Need on valmistatud kunstnik Ole poolt ja kujutavad valgetena eesti sõdureid muistsel vabadusvõitluse ajal ning mustadena saksa raudrüütleid. Nikerdatud on nad pronksist ja seejuures väga huvitavalt ning omapäraselt välja töötatud. Alates sõdureist ja lõpetades kuningaga on malefigurite tüübid püütud hoida võimalikult lähedal ajaloolistele „algtüüpidele“. See on ka väga hästi õnnestunud ja sellega on saavutatud uudne ning kunstiväärtuslik, aga ühtlasi rahvuslik stiil ruudulise laua sõjameestele.

Oleks ainult soovida, et säärane mõte järelegemist leiaks.

E. Tubin oma malenditega

sisaldama niisugust materjali, millest lugeja ammutab oma teadmiste täiendamiseks ja uute ideede ning elamuste rikastamiseks vajalikku, mitte ajaviidet.

1930. aastal asutati Haridusministeeriumi juurde raamatukogude komisjon, kellele ülesandeks tehti kõik Eestis ilmuv kirjandus perioodilisel läbi vaadata ja koostada raamatukogudele soovitatavate kirjandusteoste nimestikke. Varsti pärast seda muudeti ka Avalikkude raamatukogude seadust selles mõttes, et komisjoni poolt soovitatud kirjanduse haridusminister teeb avalikkudele raamatukogudele kohustuslikuks muretseda riigi toetusega. Need nimestikud on ilmunud ja ilmuvad ka edaspidi Haridusministeeriumi Teatajas, mille vastavad numbrid saadetakse Haridusministeeriumi poolt tasuta kõigile avalikkude raamatukogude võrku kuuluvaile raamatukogudele. Nimestikkudes kirjandusteosed väärtuse ja raamatukogudele sobivuse seisukohalt jagunevad I ja II järku. On mõeldud nii, et raamatukogu valib kirjandust eeskätt I järgust ja, kui ainelisi võimalusi jätkub, siis ka II järgust. Valiku võimaldamiseks on need nimestikud küllalt avarad isegi tõhusama ajaviitekirjanduse suhtes. Seepärast raamatute valik väljastpoolt neid nimestikke ei võiks üheski

avalikus raamatukogus aset leida ka raamatukogu oma summade arvel.

Kirjanduslik teos sõltuvuses lugejaist võib valiku puhul tulla kaalumisele mitmesugustelt lähtekohtadelt, eriti aga:

1) lugejate vanuselt, 2) lugejate hariduslikult tasapinnalt, 3) lugejate elukutselt seoses asukohaga.

Nagu teada, rõhuv enamus algkoolist tulevaid noori jääb algkoolis saadud kooliharidusega. Neid peame kohe juhtima raamatukogudesse. Selleks aga peavad raamatukogud olema vastavalt sisustatud. Eks ole vaimitoiduga sama lugu, mis sünnib ihutoidusega, et kergelt toidult järsku raskele üle minnes võib seedimise koguni ära rikkuda. Et seda mitte ei sünniks, peab raamatukogus olema nn. noorte osakond, mis sisaldab kirjandust vastavalt algkooli lõpetanud noorte eale. Kogujuhatajad peaksid selle osakonna asutamisel ja sisustamisel astuma kontakti kohapealsete õpetajatega, kui kogujuhataja ise õpetaja ei ole.

Lugejate hariduslikku tasapinda tuleb kirjanduse valikul igal juhul arvestada. Eriti on see nõutav teadusliku kirjanduse soetamisel. Vildak on see seisukoht, kui kogusse ostetakse mõne üksiku lugeja soo-

Värsse rändurist

I

Kui puhuvad tuuled ja oigab maa
ning pilved sull' langeks kui pähe,
siis sinagi teisiti olla ei saa,
kui kisud end lahti ja lähed.

Su rinda on asetet tulised söed,
mis millalgi rahu ei anna.
Sa alati igatsed, tormled ja köed
ning tuuligi teistesse kannad.

Ja vaevalt su's süveneb rahulik hetk,
mil pole sa tujudest pillut,
kui samas ju haarab sind rabelev retk —
ja ulmadest jäävad vaid killud.

II

Hiljuti veel ema suu
manitses su kätki kohal,
armastuse võllapuul
nüüd ju ise oled ohand.

Isa kadu'd, ema hall,
poeg ent sihituses hulgub;
kunagine lapse trall
muredesse juba sulgund.

III

Kuski seisab koduvarik —
sinna veab sind salasund:
sää! ehk peidet õnnekarik,
millest noorelt nägid und.

Ent on noorus sinust heidet
kõigega, mis selle sees.
Salaviha hinge peidet —
nii vaid matkad, väsind mees.

IV

Ei sa enam nooreks saada taha:
sest sai pettumuste ilus algus,
see on inimelu virvavalgus,
unistuste särav valeraha.

Pigem kadugu siis kõik, mis tuksund,
käsi mõrvaku sind end,
elust jäägu vaid legend,
surgu hing, kes õnne uskund!

V

Ülal kõrgel vihma vinas
keerleb pilvi karussell,
all ent nukralt astud sina,
nigel vandersell.

Värvavast sind koerte hauge
maantee üksindusse a'ab. —
Inimõnn on sinust kaugel,
sinust märter saab.

vil teaduslik teos, mis võib olla küll suure väärtusega, kuid arusaadav ja seeditav ühele, kahele isikule kogu lugejaskonnast. Selle asemel oleks tulnud osta populaarteaduslikke teoseid, mis on loetavad ja arusaadavad paljudele.

Üheks põhjuseks, miks meil raamatukogudest ei nõuta teaduslikku kirjandust, ongi ehk see, et kogudesse ei ole populaarteaduslikke teoseid asjatundlikult valitud.

Kirjanduse valikul ei või jätta tähele panemata ka lugejate elukutset seoses asukohaga. On teoseid, mis võivad huvitada ja olla kasulikudki põllumehele, aga jääda linlasele ebahuvitavaks või kasutuks. Aga siin võime tõmmata veel väiksemaidki piirjooni. Näiteks kalapüügist või võrkude korraldamisest on loomulikult huvitatud rannarahvas ja asjata oleks niisugust kirjandust soetada sisemaa kogudesse, kus ei tegelda kalapüügiga. Maal tööstusrajoones peaks kogudes jälle leiduma rohkem tehnilist laadi kirjandust jne. jne.

Viimasel ajal on väga moodi läinud nn. kirjanduslikud hooajad. Nagu teada, ilmub sügisel, eriti enne jõulupühi, suurel arvul raamatuid. Kirjastused on raamatute väljalaske kuudeks valinud aja, mil rahval jätkub rohkem aega lugemiseks. Hoogsale raamatute ilmumisele järgneb siis hoogus reklaam uutele raama-

tutele. Kähjuks on aga reklaam sageli niisugune, kust ei selgu, on see reklaam või erapooletu arvustus. Ja reklaam võib lugejaid, sest raamatukogud täituvad rahvast, kes nõuavad värsket kirjandust ja nimelt seda, mis nädal või paar, isegi mõni päev tagasi ilmus. Kui nüüd rutatakse ostmisega, siis on selle tagajärg tihti kurb, sest: 1) kogusse võib sattuda ka täiesti alaväärtuslikku kirjandust, mis soodustab ühtlasi ka alaväärtusliku kirjanduse produktsiooni, ja 2) kogud vähendavad sellega raamatute üldist ostu, kuna nad ei anna aega selleks, et rahvas isiklikult raamatuid saaks osta.

Sellepärast ei tule raamatukogudel uute raamatute ostmisega mitte rutata. Kui aga lugejad ütlevad, et raamatud vananevad, kuni on ilmunud nende kohta asjatundlikud ja erapooletud arvustused ja Haridusministeeriumi soovitusel, siis olgu selle kohta niipalju tähendatud, et igal raamatukoguhatajal peaks olema julgust lugejaile vastata, et niisuguste teoste peale, mis juba mõne kuuga vananevad, ükski raamatukogu oma raha ei raiska. Ja kui selle ütluse kohaselt ka tegelikult käiakse, siis võime tunnistada, et meie rahvaraamatukogud sisaldavad tõepoolest head kirjandust.

Tsivilisatsiooni pahedest

Aurumasina leiutamise astus inimkond täiesti uude ajajärku, sest nüüd võidi auru abil teha suuri töid, milleni ei küündinud inimese senised võimed. Võrdlemisi lühikesel ajavahemikul saavutas inimteenus teadusevallas ühe võidu teise järele, teostades ning isegi ületades senised julgemadki unistused. Ent inimese loov vaim töötab lakkamatult edasi ja me kuuleme üha uutest avastustest nii teaduse kui ka tehnika vallas.

Moodsad ookeaniaurikud, kiirrongid ning autod on nüüdisaja inimesele liiasti aeglased, ja pole vististi enam kaugel aeg, kus peamisi liiklusvahendina kasutatakse pöörast kiirust arendavaid lennukuid, mis tõusevad stratosfääri ja mille reisimine on veelgi ohutum kui praegussis kiirronges. Teadete edasiantmisel kasutatakse peatselt ainult raadiot, mille lainekiirus on teatavasti 18 miljonit kilomeetrit sekundis, kuna telegraaf ja telefon surutakse tahaplaanile. Fotograafilised pildistused toimetatakse edasi elektri abil, mis kannab pildistuse mõne sekundi jooksul ühest maailmakaarest teise. Samuti on tarvitusele võetud televisioon (kaugenägemine), mille kaudu võib kaugekõnelejat mitte üksi kuulda, vaid ka näha. Tehnika hämmastavalt kiire areng on mehhaniseerinud ka põllumajanduse, kus tänapäev küündmine, külvamine, lõikamine ja viljapeksmine toimub vastavate masinate abil. Lühidalt, kõik mehhaniseerub ja inimese asemele astub masin.

Rööbiti tehnika arenguga on sammu pidanud ka keemia. Tavalisest mustast kivisöest produtseeritakse meeldivaid parfüüme, maitseaineid, värve jm. Massiliselt toodeldakse kunstsiidi, kunstvilla ja kunstlikku toorkummit. Puu muudetakse mädanematuks, raud roostetamatuks, klaas purunematuks.

Kuna mehhaanilise energia algainete — kivisöe ja nafta — tagavarad maapõues on piiratud, taotellakse kasutada maakihide ning päikese soojusenergiat; samuti tahetakse peatselt kasutada maakera pöörlemisjõudu, kusjuures maakera ise oleks tohutu hoorattaks, mis käivitaks kõik seadeldised ta pinnal. Kuid suurimaks tuleviku jõuallikaks kujuneb siiski nn. aatomite siseenergia, mis vabaneb nende purustamisel.

Teadus nimelt ei loe aatomeid jagunematuiks aineosadeks, vaid nad koosnevad nn. elektroonest, mis pöörlevad määratu kiirusega oma telje ümber. Purustades aatomeid, vabaneks elektroonide tohutu pöörlemisenergia, mida võiks tööle rakendada inimkonna kasuks. Juba nüüd on sakslased Lange ja Brachel konstrueerinud kõrgpingeaparaadi, mis tekitab katoodekiiri, millele abil on võimalik purustada miljoneid tina-aatomeid. Tuntud inglise teadusemees lord Rutherford väidab muide, et ühes liitris vees peitub energia, mis annab tunnis 10 miljonit hobusejõudu, ja kasutades teatud hulk vett (ainult 50.000 vaati) võib tõsta põhjanaba temperatuuri Sahara kõrve omani ning see kuumus püsiks seal tuhandeid aastaid. Nii näeme, et aatomite siseenergia kasutamise lõplik lahendamise annaks inimkonnale määratu jõuhulga ning piiramatud võimalused.

Kuid on's meil põhjust rõõmustella tsivilisatsiooni hiigeledu üle? On's see edu melle andnud suuremaid võimalusi elunautimiseks? Kas oleme oma esivanemast õnnelikumad, tervemad, rõõmsamad ning paremad?

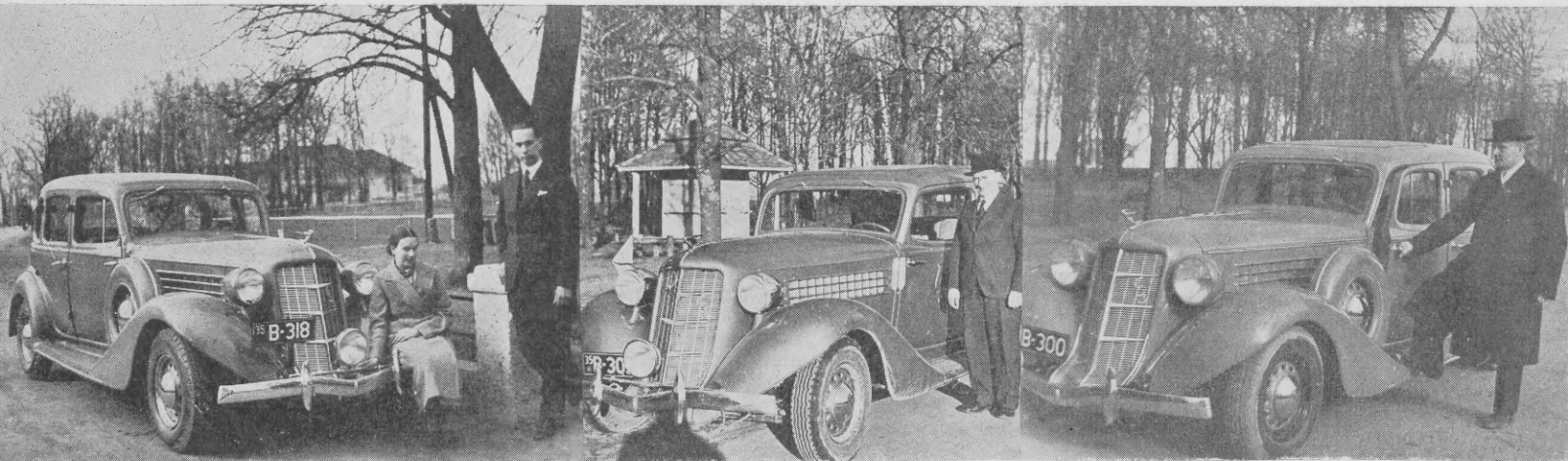
Neile küsimustele võime kõhklematult vastata eitavalt! — Tsivilisatsioon on meid toonud välja suitsuonidest ja paigutanud mugavasse elamutesse, ta on hõlbustanud inimese kätetööd, — kuid nüüdisaegne elu valmistab meile siiski endisest hoopis rohkem muret,

raskusi ning meelehärmi. Oleme muutunud närvlikuks, nõrgaks ja süngeks. Muistse rahva lõbus meel on kadumas, rõõmsaviisilised rahvalauludki vaikimas. Vaatamata tehnika hiigelsaavutustele rõhub mailma juba pikeemat aega ränk majanduskriis ja näib, et kõrge tsivilisatsioon esitab inimkonnale rohkem kohustusi kui eesõigusi, mattes elurõõmu ning rõhudes inimese vaimset elu... Varahommikust hilisõhtuni formab inimene paigast paika, haistes saaki, olles valmis halastamatult võitlema olemasolu eest; kiirustades ta neelab oma eine, kiindunud seejuures pilguga ajaleheveergudele, otsides kõmu; ta närvitseb isegi puhkuse ajal...

Ka töölobu on inimeselt võetud — sellegi röövis tsivilisatsioon. Elus on tänapäev vähe asju, millele inimene võiks tegelda, sest kujutusvõimega isikule on ametite tavaline rutiin ja ärielu tavaline vool vaid teatud liiki orjuseks. Ameeriklane Head väidab täie õigusega, et endisaegne käsitöeline oli praegusest tehasetöolisest märksa õnnelikum. Kui ta valmistab esemeid, kasutades seejuures oma oskust ning vaimseid võimeid, siis võis ta tunda tehtud tööst rõõmu, võis seda uhkustundel võrrelda naabri omaga ja teha vastavaid järeldusi. Nüüdisaja suurkättiste töölised aga on muutunud auto-maatideks, kes peavad päevast-päeva pöörama üht ja sama kangli või ratast, ning ta valmistab eksimatult ja šablooniliselt vastava eseme, ilma et töölisel tarvitseks seejuures pingutada omi vaimseid võimeid. Selline töötamine hävitab töölises igasuguse tahte midagi luua, hävitab tööoskuse ning teravmeelsuse.

Lisaks mõjub suurkättiste ja ka moodsate suurlinnade lakkamatu lärm tapvalt inimeste närvidele, millel on üpris kurvad tagajärjed. Nii väidab tuntud prantsuse närviarst dr. Perrin, et pole enam kaugel aeg, kus ainult tugevamad inimesed on veel suutelised taluma ning vältima meie ajastu ohtlikumat haigust — tsivilisatsiooni. Viimast väidet näib kinnitavat statistika. Eestis näiteks on iga 350 elaniku kohta üks vaimuhaige, Inglises aga 260-ne ja Ameerika-Ühendriigis koguni 178 elaniku kohta. Toodust järgneb, et mida enam on mehhaniseeritud elu, seda kõrgem on vaimuhaigete arv — see kasvab hoopis kiiremini kui elanike arv. Inglises näiteks on elanike arv viimase viiekümne aasta jooksul kasvanud 85%, vaimuhaigete arv aga 262%. Arvestanud toodud õudset statistikat, on Austria närviarst dr. Stevens' määranud, et kui vaimuhaigete arv kõigis maades kasvab ka edaspidi samas progressioonis, siis koosneb inimkond saja aasta pärast ainuüksi vaimuhaigetest!

Kuigi vahest jõutakse kord arusaamisele, et tehnika liiga kiire areng on inimkonnale üpris ohtlik, pole seda ometi võimalik pidurdada, sest töödusmaade omavahe-line pinev võistlus piitsutab inimkonda lakkamatult teotsema. Igaüks püüab toota teistest odavamalt ja see sunnib arendama tehnikat, sunnib leiutama üha uusi võtteid, mis rabaksid vastaseid — võistlejaid! Just sellises meeletus püüdes ning halastamatus võidujooksus peitubki nüüdisaja inimkonna suurim tragöödia! Kellelgi pole enam aega ega tahtet mõelda oma vaimse elu arendamisele, mis näitab üha suurenevast tagasiminekut: vaim hääbub ja teda asendab materia, kuiv ning halastamatu. Vaimu inimesed ja nende looming pole enam kuigi hinnatavad; kirjandusturul ei nõuta enam niivõrra tõsisema sisuga teoseid kui ajaviiteromaane. Inimkonna vaimsed mured piirduvad üha enam vaid raadio, kino, kohviku ja muu säärase ümber, — otsides ajakohast kõmu ja erutavaid erootilisi elamusi...

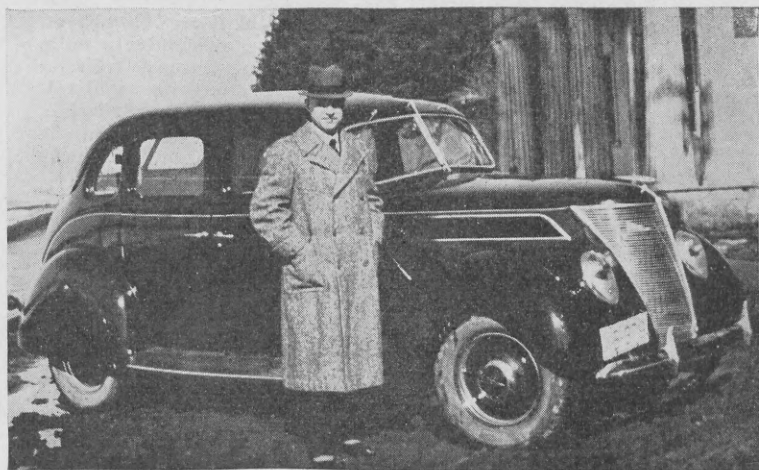

Kolm „Auburni“. Vasakult Lill jun. oma õega. Dir. Piiraja. Ärimees A. Kook

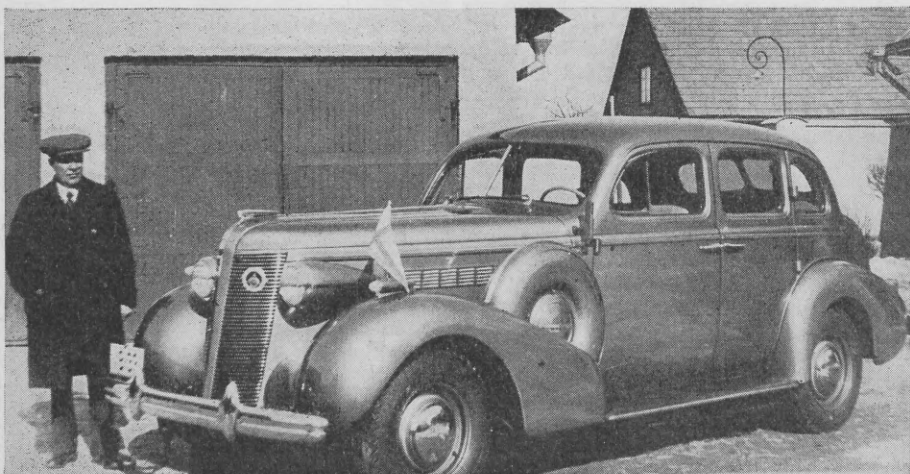
Maantee kutsub...

Algamas on jälle suvi ja varsti tolmuavad maanteed ning kutsuvad ja võluvad rännuhimulisi. Ilusatel päikesepaistelisel päeval ei ole siis suuremat rõõmu kui jätta linn selja taha ja välja minna kaugele vabasse loodusesse, kus on palju õhku, päikest, vett ja vabadust.

Kui vanasti sarnastel rännakutel oli ainsaks edasipääsuvahendiks hobusõiduk või lihtsalt käidi jala — millel veel praegugi on omad suured paremused matkade sooritamisel — on moodne tehnika rahututele maanteehulgustele andnud palju mugavamad edasipääsuabinõud, mis vajalikud on eriti kiirel liikumisel, samuti pikkade maade puhul. Need on mootorsõidukid — auto ja mootorratas, kõige truumad ja praktilisemad sõidukid rändurile. Kuna raudtee ja laeva- ning omni-buseliinid on kohandatud enam riigi ja ühiskonna üldi-

Autofirma omanik A. Rosenwald oma „Fordiga“

Soome konsul dir. Kõva oma uue ja moodsa „Buick'iga“

sele tarvidusele, kindla sõiduplaani ja kindlate sihtidega, siis oma isiklik auto ja mootorratas on üksikuile turistele kõige kohasem, sest sellega ei seo neid mingi sõiduplaan ega teesuund. Võidakse valida aega ja sõidusihti, võidakse tõsta ja aeglustada kiirust nii nagu väärt on ümbruskonna maastik ja — mis peasi — nagu tahab sõitja ise. Masin on talle ainult kõige sõnakuulelikum teener.

Ei ole mingisugust mõnusamat sõidukit, mis üksikisiku tahtmisele nii alluks igas olukorras kui hästihoitud ja korrasolev auto. Suure kiirusevõimega, mugav, kaitstud igasuguste ilmapuustuste vastu, on ta sobiv igasugusteks sõitudeks; isegi magada võib temas, kui ollakse sõitnud nädalalõppu veetma, ning ei tarvitse otsida peavarju talumajades ega heinaladudes. Aga samuti on ta ka hädavajalik liiklemisabinõu igale ärimehele ja teisele, kelle elukutse nõuab kiiret ja ajaviimatut edasipääsemist.

Tsiklimehi ja -naisi: pr. Vähi oma „Royal-Enfieldiga“, pr. Kanemägi — BSA-ga, eesti ainuke naisvõidusõitja pr. Kook oma „Supremiga“, Viljandi parim tsiklimees Kirikal ja Tartu Motoklubi esimees Kurich — „Velocetiga“

Eesti parim mootorrattur Veldeman võistlussõidul

vast kättesaamatud, aga sinnapoole tuleks püüda, et oma rahvast võimalikult enam saaksime varustada nende sõidukitega, mille otstarbekus ja mugavus on väljaspool kahtlust. Eriti tähtis oleks aga mootorsõidukite suur arv tulevikus sõja korral, mil ta praeguse tehnika juures õieti paindub ja kiireks edasipääsemisvahendiks on.

Eesti motoriseerub praegu jõudsasti. Igasuguseid mootorsõidukeid läheb aastast aastasse ikka enam ja enam käiku, kasvab huvi nende vastu ning laieneb tegevus. Ühes sellega ollakse aga ka sunnitud parandama teeolusid, ehitama uusi ja paremaid maanteid. Raudteegi on saanud endale tugeva võistleja ja hoolitseb kõigiti reisijate mugavuse eest. Laiemate rahvahulkade suurt poolehoidu motoriseerimise ja mootorspordi vastu tõendab see suur huvi, mis avaldub mitmesuguste võidusõitude puhul, milledest sageli kümned tuhanded inimesed osa võtavad.

„Kas tunned maad?...“ on laul, millele vanasti nii kerge ei olnud reaalselt rahuldust anda. Siis täienes aga tehnika ja nüüd on oma kodumaa tundmaõppimisel mootorsõiduk tähtsaks teguriks saanud. Sest tegeliku koduloo õppimisel on rändamisel ja liiklemisel omi väga palju kaasa aidata, mõnes osas isegi enam kui raamatutarkusel.

Nemo

Samuti on oma erisugune võlu mootorrattal. Jättes küll peremehe kaitseta vihma ja tuule vastu, on tal omi selle eest teisi mugavusi auto kõrval. Kõigepealt on ta odavam, võimaldab avara väljavaate igale poole ja sobib enam ühele-kahlele inimesele liiklemiseks. Kuigi ta on palju hädasohtlikum liiklemisõnnetuste mõttes, eriti just tsiklimehele endale, on siiski küllalt inimesi, kes kuidagi nõus ei oleks oma kahe rattalist vahetama suure auto vastu. Oma isemoodi rahustav ja meelvangistav võlu on see, kui oled maanteel ja mootor nagu laulaks oma monotoonset viisi, ja kilomeetrid aina lendavad. Eriti on huvitav sõita vaheldusrikast ja kurvelist teed, mille sõitmine igale mootorsõiduki juhile ja sõitjale pakub suurt naudingut.

Muidugi on need liiklemisvahendid oma kalliduse tõttu suuremale osale meie rah-

Tartu kiiremad tsiklimehed Hanja (Velocette) ja E. Johanson (Triumph). Paremal muinsuskaitse inspektor mag. Laid oma NSU-ga

Mõnda meie moodsate majade ehitamisest

Ei tea, millest see tuleb, et arhitekti poolt on paberile joonistatud ilus ja kena plaan, aga ehitamise juures tulevad ilmsiks igasugused vead, korrapäratused jne. Näit keldri aknad on korraga maapinnast palju madalamad (plaanil maapinnast kõrgemad); korstnaljal lõikab läbi sarikate toetuspunkti, nii et puusepad peavad konstrueerima erilise toe sarikate jaoks. Üks tuntud Tartu arhitekt tegi ühte majja pööningule viiva ukse umbes 1 meetri kõrguseks. Perenaise protesti peale seletas arhitekti-härra päris rahulikult: maal käivat rahvas redeliga lakas läbi luugi, see uks siin olevat ju päris mõnus selle kõrvall! Teine arhitekt soovitas panna kivimaja tsementkarniisi sisse, mis umbes 20 sm paks ja ulatub umbes 30—40 sm üle välisseina, toeks traadijupid $\frac{1}{2}$ m vahemaaga. Isegi võhik saab aru, et need traadijupid ei suuda seda tsemendimassi raskust kanda!

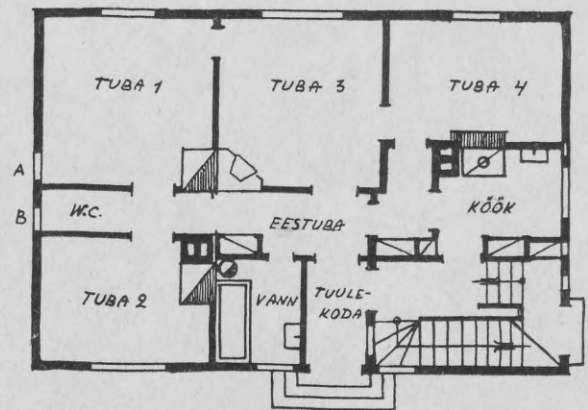
Üldiselt ei osata isoleerida põrandaid ja lagesid nii, et hääled läbi ei kostaks ühelt majakorralt teisele korrale. Kõik need „moodsad“ majad on ühesugused, isegi elektrilülita ja klõpsutamist on kuulda läbi lae või põranda. Samuti pole meie „moodsates“ majades selle eest hoolt kantud, et ruume võiks hõlpsasti tuulutada, ilma et talvel või muul ajal suure tuulega oleks tarvis aknaid pärani lahti teha.

Arhitektid ei võta ka arvesse meie ilmastikku. Nad on harjunud eeskujuks seadma soojemate maade arhitektoonilisi uudiseid, vorme ja jooni jne. Meie ilmastikule ei ole sobivad lamedad katused ilma pööninguta, suured (s. o. 4—6 suure ruuduga) aknad, nurgaaknad jne. Ühe moodsa, lameda katusega maja omanikud on talvel igaveses hädas oma katusega, seda parandatakse ja parandatakse, aga ikka kipub vesi läbi lae. Ja sama maja elanikud kuivatavad pesu köögis või tubades, või lasevad seda mujal pesta, sest keldris ju pesu ei kuiva. Võrdlemisi pika talve ja suurte tuulte juures pole otstarbekohased suured aknad ja eriti mitte nurgaaknad. Kes niisuguses nurgaaknaga toas on pikemat aega elanud, kaebab alati, see tuba olevat külm ja ükski võim ei suutvat seda soojaks teha.

Näiteid olgu siin toodud Tähtvere uuest linnaosast Tartus. Esialgu pidi sellest linnaosast kujunema üksik-perekonna-majade asula. Kahju, et sellest ilusast kavatsusest vähe on järele jäänud. Ehitatavate majade välimus on muutunud sablooniliseks. Kuid ka nende sise-mine ruumide jaotus on enamasti halb. Kuivõrd hoole-

tult võib plaani teha ja selle järgi maja ehitada, selleks toon ühe näite. Üks tõeline „pärl“! (Joon. 1.). Köögist ei pääse välisukse juurde muidu kui kahest toast läbi minnes, seega tuba nr. 3 ja nr. 4 on läbikäidavad toad. Kõik sisemised seinad on läbi lõigatud ustega, nii et ei jää ühtegi pikemat seinu. Kahes toas (tuba nr. 1 ja nr. 2) on liiga palju aknaid, toas nr. 3 — terve sein üks suur aken. Köögi ja toa nr. 4 vahel pole väikest vahekoda, mis ei laseks köögist tulevat lõhna ja suitsu otse tuppa. Vannituba ja W. C. on täitsa pimedad ja ilma ventilatsioonita! Jätta majas, kuhu võib valgust lasta köögist neljast seinast, mõned ruumid valgustamata ja ilma tuulutamisvõimaluseta on äärmine hooletus!

Ruume võib ikkagi nii paigutada, et need oleksid valgustatud ja ventileeritud. Siin on teine vise (nr. 2.,

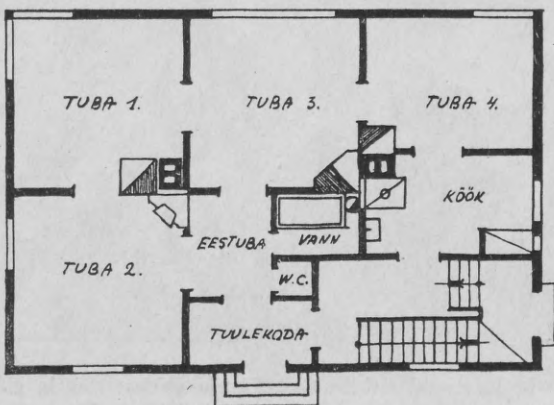

Joon. 2

autori joonistus) võrdluseks ja näiteks, et sama suurt pindala, sama tubade arvu ja paigutuse juures võib teisiti ja palju otstarbekohasemalt ära kasutada, kui natukeneigi mõelda, mis on tarvis, et inimene elada saaks oma korteris enam-vähem mõnusalt ja tervishoiunõutele vastavalt. Siin on toad umbes sama suured: 4×4 m. Toad nr. 1, 3 ja 4 on sama suured kui eelmisel plaanil, ainult tuba nr. 2 on 1 m kitsam. Neid tube võib igaüht üksikult tarvitada, ühtlasi aga võib hõlpsasti ühest toast teise minna. Igas toas on vähemalt üks 2 meetri pikune sisemine sein, kuhu võib paigutada süngi, sohva või mõne muu pikema asja (puhvet, riul), tubades nr. 1 ja 3 on isegi kaks pikka sisemist seinu. Aknad A ja B on mõeldud väikeste akendereana, mis umbes $1\frac{1}{2}$ m kõrguses põrandalt. Vannituba ja W. C. on valgustatud, seega õhupuhastamise võimalusega, ühtlasi pole W. C. otse välisukse kõrvall. Köögi ja toa nr. 4 vahel on väike vahekoda. Köögist pääseb otse eestuppa, välisukse juurde, ilma et tubadest tarvis oleks läbi minna. Seejuures on veel mõned seinakapid ruumi leidnud, nii et kõik mõnused on olemas. Ka on köök otstarbekohasem, keetjal pole tarvis seista seljaga vastu valgust.

Nüüd, kus nii palju tähelepanu osutatakse ehitustele ja kodukaunistamisele, tuleks eriti mõelda sellele, et meil ei kerkiks mitte ainult uusi maju, vaid et need oleksid ka moodsa elu ja ilunõuetele vastavad.

Praktiline esteet

Joon. 1

A. H. Tammsaare „Tõde ja õigus” läti arvustuses

„Jaunakas Zinas“ I jao puhul: Meie tõlkekirjandus on lai. Tihti avaldame rahulolematust, et tõlked ujuvad üle meie raamatuturu. Peaks küsima: miks määrgime ära siinkohal Tammsaare romaani ilmumise? Vastus: kõigepealt siin on tegemist kvalifitseeritud kunstitööga, selle autor on representatiivne eesti jutukirjanik; teiseks: see pole ordinaarne lugemisaine, ka ses mõttes, et romaan on aktsenteeritud etnilist iseloomu, sest seal kujutatud eesti põllumehed on selle rahva põhikiht. Romaan pakub tõesti eesti rahva majandusliku, poliitilise ja kultuurilise arenemise ajaloo pilte, küll tagasihoidlikult, valmistades nende piltidega ainult tagapõhja Vargamäe peremeeste perekonnakroonikatele, kuid olles ja jäädes ometi väärtuslikuks ajajärgu tunnistajaks. Samuti, nagu tekib Vargamäe Andrese talu, uus laut, uus elumaja, kari, perekond, nii sünnib kogu eesti rahvas — töös, mis painutab turja ja muudab südame kaledaks. Andres loob Vargamäe samuti, nagu Jumal lõi maailma esimesel loomispäeval... Noor mees on selles arvamusel, et maal pole iseenesest väärtust, väärtuse maale annab töö... Ümberkujundatud Vargamäe on sellepärast Andrese ainus suur kehastatud töö...

Pearu sarnaneb mitmeti Mikumärdi Jaagule Raudsepa komöödias — nii üks kui teine tahab olla teistest üle jõu ja tarkuse poolest ja sellepärast kaklevad ja kohutavad heameelega. Terav, külgehakkav on nende nurgeliste meeste pilge ja nad ise on sallimatud, kergesti haavuvad, sellepärast on nad igavesti sõjajalal kodustega, naabritega, terve vallaga...

Nende külmade, sageli lõikavate toonide kõrval kostavad Tammsaare romaanis ka delikaatsemad kohad. Tõesti, ilusasti armastavad Tammsaare sangarid — nad ühendavad kiremängu sügavate tundmustega; neid ei suuda lahutada vaenlikkuse kuristik, mis asunud perekondade vahele; nad näevad üksteises vaid ihaldatavat naist ja ihaldatavat meest, ja seda teineteises leidnud, algavad uut eluteed väljaspool Vargamäe...

Tammsaare kujutatud eesti põllumehe elu läbilõike ei ole ühekülgne ega laiguline, see on sümmeetriline ja täielik, mille kaudu saab mõistetavaks, milline on selle elu proosa ja milline — luule... Läti lugejad peavad igal juhul tõlkega tutvuma.

„Briva Zeme“ (E. Naister) I jao puhul: Kui ühepalgeline tõeliselt, Jumala ja looduse seadustesse kirjutatud on põllumehe, selle esimese kultuuripioneeri elu ning võitlus, näitab see meisterlikult kirjutatud Tammsaare töö. Olgu see siis Vargamäe küla või seal elavate põllumeeste nägude ja saatuste kujutus, kõigest, kõigest tungivad läbi igaviku määratud maa ja selle harijate suhted, mis ei luba viimaseid kunagi kõrgemale tõusta oma varjust, mis tahab neid viimaks vangistada, et hämaruse saabudes nende vaimud uidaksid ümber, tuletades meelde vägevaid tegusid süngelt mühavas igavikulaanes.

Sest igavene on maa ja igavene on selle kündja, selle õnnistuse suurendaja, töö imetegija. Selline ununematu põllumehe kuju on Tammsaare Vargamäe Andres, kes rajab oma suured kavatsused korratusse lastud Mäe talu sohu. Ta peab siin kohtuma kõigega, mis põllumehel iial võib ette juhtuda, alates sooveest, pajurägastikust ja põldudele pealetikkuvatest hallidest kividest ja lõpetades jonnaka ja isemeelse naabri võistluses haavunud uhkuse ja meelega kahjutegemisega. See mees on nagu kalju, terve oma elu, oma päevad ja ööd, oma unistused ja palved matab ta maasse. Vargamäe on tublisti muutunud, kuid maa pole võidetud, üha säilitab ta oma õigused; põlduri töö ei ole lõpetatav...

Andrese kõrval on kujutatud elavalt ja veenvalt tema naaber Ala Pearu, Vargamäe kanguse, jonnika ja elementaarse ürgjõu kehastus. See on haruldaselt kange mees ja vaevalt leidub tema sarnast läti kirjanduses. Elus, muidugi, küll...

Sellised on need põldurid, kes oskavad alal hoida oma iseteadvust, tagasihoidlikkust ja kartust enese vastu, jäädes oma hinge põhielemendis siiski sügavaks elu ja kaasinimeste, rahva ja maa armastajaks. Nagu elavaid näeme neid selles romaanis oma silme ees ja sageli ei saa me isegi aru, kellele kuulub meie sügavam sümpaatia — kas Andrese või Pearu järglastele. Sest tõesti — paha põllumeest polegi. Paha on vaid see, kes laseb oma maa käest ära või salgab ja neab ära oma seisuse. Ka Pearu on hea, ta vajab vaid võitluseks tasavägist vastast, sest saamatuid ja rumalaid ta põlgab...

Väärtuslik romaan on tõlgitud eeskujulikult ja võib olla hea tõlke eeskujuks. Haarava sisu, iseloomuliku mõõdnud sajandi eesti elu kujutuse ja hea keele pärast peab romaanil lugema iga hea kirjandusliku teose austaja.

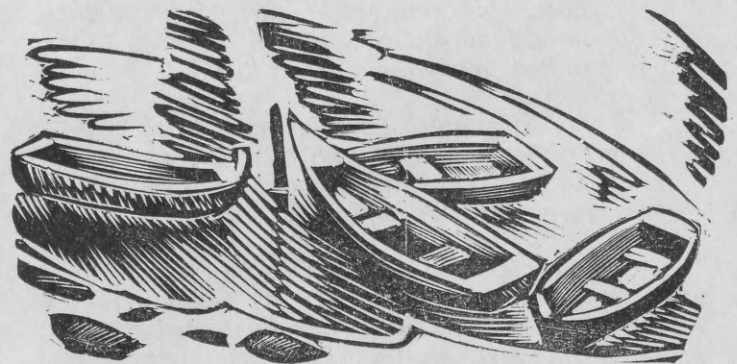
„Briva Zeme“ (V. Cedrin) II ja III jao puhul: Eesti rahvaga on olnud meil naabrisuhted juba Talavi bojaride aegadest. Mõlemast maast on ühtaegu üle tormanud sõjad ja viimases neist oleme saanud iseseisva riikideks, tagunud mõõgad atradeks ja kujundame parajasti igaviku mõõduga kauneid kunste. Uus tüüpe eesti romaan, mis püüab haarata täielikult oma rahva vaimu ning ajalugu, huvitab meid — naabreid haaravuseni...

Esimeses osas oli meeldiv Tammsaare meisterlik lapse hingeelu kujutus, selles raamatus tuleb aega nimetada noorsoo mõistuse ja tundmuste kujutust...

Revolutsioonid, tänavarahutused ja mõisade rüüstamised on kujutatud ajale iseloomustavais võikais värvetes. Uimastunud inimesed, kes liiguvad naerva, kiisendava, rüseleva rahva hulgas, ei paista välja; kahvatud on ka romaani esikohale nihutatud kõnelejad, õpetajad, toimetajad. Omapärast leidub vaid kontoristi Bistrise ja Kristi kujudes...

Üldiselt on Tammsaarel täiuslikumad need kujud, kes puutuvad kokku põllutööga või kes põlduri poegadest saanud linnainimesteks. Neile on pühendatud suure romaani seni tõlgitud kolme jao paremad leheküljed...

Täiuslikult kujutatud rahva hingeelu sellele omase järeleandmatuse, kristliku vaimu ja iseloomulikkude tülidega, mille põhjuseks sageli vaid mängimine, tunnistavad, et Tammsaare romaan on eesti tüseda loova vaimu väärtus. Tõlkinud K. A.

E. Kitse puulõike

Kevadtunnused

Kui suudleb märtsipäikse kirglik huul
taas hommikkahmust lahti vilkad nired,
siis lagendikel luusib lõunatuul
ja taludes keskpäeval kikkaid kireb.

Kui noorikut siis talur atra kaeb
ning mõtleb, mil võiks sülitada pihku.
Ei külimitus kaeru ihnelt vae,
sest kevadküünd nii jõudsalt ligi nihkub.

Näe, ongi mustad rõuged talve näos:
on vabanenud mulla pruune täppe.
Mets valguskirgas, nagu ootel käo.
Kõik pajustik täis urbi-kassikäppi.

On orulammid lausa tulvavees.
Veel öösiti vaid loigud löövad karda.
Küll varsti ranna rohelise ees
noor kevad heidab ankru üle parda!

Eeda Kook

Kahekesi

Löök märtsivihma rabin aknaklaasi.
Elekter amplilt langeb leebeks joaks.
Ma vaatlen laual pajuurbes vaasi
ja tunnen, kuidas kevad hõngleb toas.

Sa tõused. Jätad klaveri. Ning liigse lambi
siis kustutad. Vaob hämarusse ruum.
Nii, meenutades mõnda kevadjambi,
mind äkki üllatab su hingus kuum.

Ses hämaruses oled avat nagu raamat.
Tean: kuigi suus sul Mozart, Liszt või Bach,
sa hõõgud endast elutungi draamat —
su iga pulsipõks on ärev „ahh“!

Poolkogemata sinu kätt ma riivan.
Poolkogemata puutub mind su puus.
Kui värskel muru ahvatleb see diivan,
ja ahvatlevalt kahiseb su pluus.

Siis näib, kui päkleks pilk sul meelast
valgust —
mul liikmeid läbib kevadvete hoog.
Ah! õitelõhna löök su juuksesalgust —
sa oled painduvam kui pilliroog!

Puhkev kevad

Roopi Hallimäe

Luuletaja — kerjusele

Üha käe neile sirutad välja
sina — ja minagi, aga mööda
lähevad. Ega meid küll ei lööda:
pilgu saadavad alasti, palja.

Ühe väikese, ümmara raha
palud, mina kuid, mida mina?
Käsi ja süda on raske kui tina: —
Ostke mu hinge küünlavaha!

Peatuvad hetkeks daam ja härra:
Ennäe, sajand, mil kerjab muuski!
Kas tolle vahaga määrada suuski
kõlbab? Ei tea, prooviksin korra?

Nüüd sa mu kõrval kummardud maani:
— Kõrgeauline härra ja proua — —!
— Ei, ei! Ennem kaevan hua
endale! Mina küll nõnda ei suuda!

Murran sulle, end ajaden sirgu,
oma südamest tükikse leiba.
Üksi tee veeren aiasteiba
otsan põletan oma pirgu.

Vaade Tallinna Vabadusväljakult Toompeale

R. A. Lesta

Tuleviku Vabadusväljak

Sotsiaalministeeriumi hoone Vabadusväljaku ruumilise mõju soetajaks

I

Sotsiaalministeerium vajab hoonet. Vabadusväljak vajab ruumilist mõju ning esindusvõimsust. Kumbagi vajadust võiks suure tulemusega rahuldada sotsiaalministeeriumi hoone ehitus Toompea idaservale...

*

Ruumilise mõju evimiseks vajab Vabadusväljak enne kõike mitte reeglipärast nelinurksust, piklikku õigenurksust ega väljakut sulgevat idafassaadi. Tuleb lähendada sellest, kas praegusel vormitul väljakul on tõelist suunda või tuleb see alles luua.

On väljakul olemas tõeline suund õhtusse, siis tunduks kunstlikuna vastassuuna soetuse katse. Veel rahutuma ning segasema ilme eviks väljak, kui tõeline õhtusuund vägivaldselt muuta idasuunaks ja seejuures väljak kujundada piklikuks õigenurgaks selle pikkuse tekitatud suunaga põhja või lõunasse.

Sellise suunasegaduse soetaks Vabadusväljakule just ta fassaadiprojektide võistlusel parimaks hinnatud projekt, arhitektide Kotli ning Kesa oma. Eelõeldu kõrval osutuks halbuseks veel see, et sellise projekti teostus vähendaks Vabadusväljaku laia tänavajupi ilmega vabrikuõueks.

*

Praeguse vormitugi Vabadusväljaku tõelise suuna õhtusuunana on loonud sama väljaku hoonestamatu õhtutagapind ja selle taga leiduva esindusvõimsa arhitektoonika osaline paistvus väljakule. Vabadus-

väljakule paistab ju pikuti Kaarli puiesteed Kaarli kiriku tornide paari esindusvõimsas siluett. Viimane tohiks ehituskunstnikku veedelda vähemalt nägema Vabadusväljaku tõelist suunda olemasoleva õhtusuunana.

Vabadusväljaku tõelist ja loomulikku suunda väljendavaks lähiarhitektoonikaks on vaja pikka ehituskujundit Toompea idaservale...

Õnneks lubab ehituspinna jätkuvus Toompea idaserval kavatseda sinna pikka esindusehitust siseministeeriumi hoone ning viimase ees loodud terrassi mõõdeted ning suunaga...

Toompea lossi siseministeeriumi korpuse fassaad on peatselt ka rööbasjoon Vabadusväljaku lõuna- ning põhjafassaadile. Mitteparalleelsus osutub nii tühiseks, et seda mittearhitekti silmad ei märkagi.

II

Kui me vaatleme praegust ajutiseks vähendatud Vabadusväljakut turistide hooajal Gloria Palace'i poolt, näeme umbes nelinurksesse väljakusse kunstlikult moodustatud pikliku õigenurga vormiga väikeväljakut väikese laitimõõtega. Selle väikeväljaku moodustab ju ida poolt puiestik oma lehtpuukroonidega, mille taga asetseb lammutusele nõutud Jaani kirik. Väikeväljaku vastaskülge on Euroopa pealinnades kadestatav pinnanehe — roheline mattunud Harjuväravamägi 17-nda sajandi bastiooni luitunud tugimüürijäänuste osalise väljapaistvusega ülekasvanud murust ning põsastest.

Väikeväljaku kitsa põhjakülje moodustab monumentaalne Majaomanikkude Pank. Viimase välisarhitektuur on püütud kokku sobitada hoone edelanurga taha hoiduva Niguliste kiriku tornijalaga ja isegi selle avanduste imitatsioonidega. Esmakordselt Eesti iseseisvuse ajastul on siin arhitekt Tallinna uue hoone kujundanud kokkukõlas ehituskoha ümbruse ligema arhitektoonilise aktsendiga. Et arhitekt pole soliidset pangahoone välisarhitektuuri kokku kõlastanud idapoolse naaberehitusega, see osutub panga arhitekti teeneks: kunstihoone sobigu ise soliidse arhitektuuriga — Majaomanikkude Panga ja Niguliste kiriku omaga.

Igäüks näeb aga, et Majaomanikkude Pank mitte ei moodusta ei suure ega väikese Vabadusväljaku loodenurka. Pangahoonet eraldab ju väljaku tõelisest nurgast Harju tänava suudme tubli laius. Selle tagajärg on prillidetagi nähtav: väljaku põhjakülje hoonestus lõpeb enneaegselt ja järsult, nurga-arhitektoonika asemel haigutab tühjus. Halba muljet suurendab pangahoone nurga hiiglakõrgus. Loodesse hoogsalt tõusvat pinda aga katab mürakpangahoone kõrgusel onnikeste idüll. Ent see provintsipesalik idüllike asetseb monumentaalse pangahoone ning monumentaalse kindlustustorni Kiek-in-de-Kök'i vahel: hoonestustühiku kontrast on seda onnikam.

Kahtlematult peaks ligemate onnide kohal kerkima midagi, mis pikendaks enneaegselt ning järsult lõppenud väljakufassaadi. Mingi vahend peaks näiliseltki moodustama väljaku loodenurga arhitektoonilise aktsendi.

Kuid ühtlasi peaks ehituskujund Toompea idaserval venima tublis ulatuses õhtu poole. Kadudes Harjumäe lehtpuukroonide taha, peaks ta hoogsalt väljendama Vabadusväljaku õhtusuunda...

Kui Vaatleme Tallinna täpseid plaane, sattume rõõmsasse ärevusse. Sinodi õndsas küünmajakese õhtuotsast kuni Rüütli tänava tugimüürini on ehituspinda umbes Toompea 1936. a. terrassi pikutiulatuses.

Küllalt sellest Vabadusväljaku tõelise ruumilise mõju ning esindusvõimsuse taganõudjaile! Vabadus-

väljaku ruumiliseks mõjuks on vajalik tema loode-
nurga kohale teine Toompea terrass, pikutiulatuses
Lossiplatsi kagunurgas lammutatud maja-aseme õhtu-
otsast kuni Rüütli tänava tugimüürini. Moodustaks ju
selle terrassi tugimüür ning terrassi kagunurga lühike
torn ühes ettehoiduva Kiek-in-de-Kök'iga väljakule seni
puuduva loodenurga-arhitektoonika siin vajaliku mo-
numentaalsuse ning tühiku onnide idüllil vahel, mis
seni isegi koomilise nähtena vastu haigutab pangahoone
ning Kiek-in-de-Kök'i müraksiluettide vahel.

*

Toompea kaguserva ehtimiseks vajaliku terrassi tugi-
müür peab täpselt sarnlema 1936. a. valminud terrassi
tugimüüriga, nurgalühitorn samuti. Seda võimaldab
ehituspinna jätkuvus. Üks terrassitiib peab sarnlema
teisega. Seda nõuab juba sümmeetriatunne — vaatle-
mine ülalt Toompealt vanaklassitsistlikult Lossiplatsilt.

Terrass Toompea kaguserval nõuaks enese idapoolse
pikema osa põhjaküljeks ministeeriumi hoone fassaadi,
täpselt sarnlevana Toompea lossi siseministeeriumi
korpuse fassaadiga. Seda nõuaks vaade ülalt Koman-
dandi teelt. Sama nõuab Vabadusväljak oma ruumilise
mõju ning esindusvõimsuse evimiseks väljaku loode-
nurga vastavalt kujunduselt.

Õnneks ongi veel ehitamata sotsiaalministeeriumi
hoone, mida kibedasti vajatakse. Kerkigu see hoone
siis Vabadusväljaku esindusvõimsuse pealoojana.

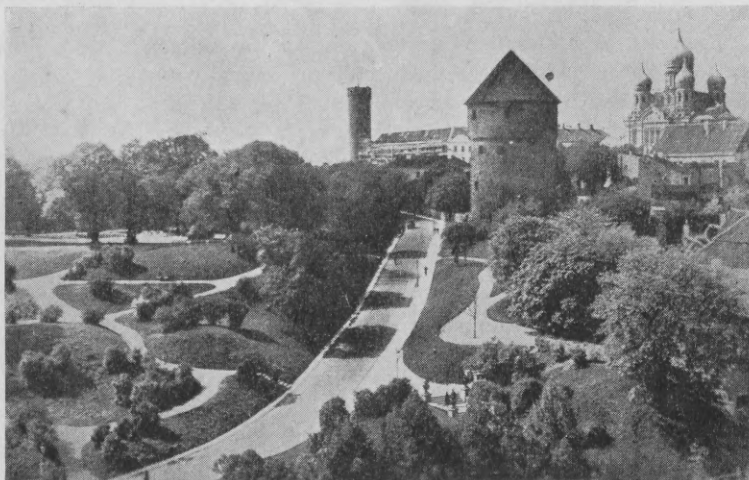
III

Sotsiaalministeeriumi hoone kerkigu paratamatult
nii monumentaalsena, et tema peafassaad täidaks vahe-
pinna Lossiplatsi kagunurgast kuni Rüütli tänava tugi-
müürini... Tema ette tekkigu samade mõõdetega ter-
rass nagu siseministeeriumi ees juba olemas nii õnne-
liku ehitusväärtusena. Sotsiaalministeeriumi võimkonda
kuulubki töötuile tööd anda: andku ta siis oma hoone
ehituseks töötuile rämpsu koristada Toompea kagu-
servalt Vabadusväljakult Toompead uurivate välismaa-
laste silmist.

Lossiplatsi lõunakülj peab muidugi jääma lausa
hoonestamata. Tulevate põlvede suurkavatsused vaja-
vad seda ilmtingimatult.

Vana-Tallinna arhitektoonika valdkonnas ei võiks
sotsiaalministeeriumi hoone kerkida moodsa vaiahi-
tusena: moodsa ja moest juba mineva elamisvabrikuna
vaiadel.

Toompea lossi siseministeeriumi korpuse fassaadi
mõtteline pikendusjoon itta on ehitatava sotsiaalmini-
steeriumi hoone peafassaadi ainuvõimalik asend ning
suund, seda just läänelise linnaehitusestetika seisuko-
halt. Sotsiaalministeeriumi fassaad vajab siin just eriti
siseministeeriumi vanaklassitsistlikku fassaadiarhitek-
tuuri. Moodustaks ju siin sobiva hoonete ploki Soome
saatkonna maja itaalia vararennessansi siluetiga, mis
kaugelt paistab Vabadusväljakule. Sobiks sotsiaalmi-
nisteeriumi vanaklassitsistlik fassaad Toomkiriku
18-nda sajandi barokktorniga. Sobiks väga Niguliste

Harjuvärava mägi linnulennult

Põhjaanev uuendus karastusjookide alal

A. Prima, aianduse-mesinduse nõunik

Seni (kuni 1.137) olid meil müügil väga mitmekesised essentsidest ja ekstraktidest valmistatud alkoholita joogid, milledele värvuse saamiseks oli lisandatud sageli mitmekesiseid värvaineid (isegi tõrvavärve!). Uue korralduse kohaselt sellised joogid on müügil kadunud ja nende asemele on asunud puuviljadest ning marjadest valmistatud täisväertuslikud mahlad ja mahlajoogid. Peale mahlade ja mahlajoogide on antud valmistamiskirjad veel mõdu, linnastejoogi, kalja ja sidrunihappejoogi kohta, kusjuures viimane neist on umbes sama koostisega kui endine sidruni-sooda. Uuele Vabariigi Valitsuse määrusele ei allu selterss, soodavesi, loomulikud ning kunstlikud mineraalveed, seega nende valmistamine ning levitamine võib toimuda endist viisi.

Mahlade valmistamise käik on üldiselt järgmine: puhastatud puuvili või marjad jahvatatakse erilise jahvataja abil peeneks, asetatakse nn. pakkpressi alla, mis annab kuni 25 kg-lise rõhu 1 cm², mille tõttu saavutatakse maksimaalsed tulemused (õuntest saadakse mahla keskmiselt 75% nende kaalust). Pressi alt tulnud mahl selgitatakse ja vabastatakse pressimisel mahla sattunud pektiiniainest. Selgitamiseks kasutatakse kas erilist mahlaseparaatorit, tanniin-želatiini või filtragoli lahu ja mahl lastakse läbi filtri, kusjuures separaatori tarvitamisel puudub filtreerimise tarvidus. Selle järele pumbatakse mahl erilistesse suurtesse terasnõudesse, mis seest on kaetud kas emaliidi või klaasemiliga, sest mahlad ei tohi püsivalt kokku puutuda metalliga, nendes nõudes nn. tankides toimub mahlade valmistamine, mis jõuab lõpule 2—3 kuu jooksul. Valmimine toimub süsihappegaasi rõhu all, mis takistab mahlu käärima mine-mast. Valminud mahlad valatakse tarviduse järele hoolikalt puhastatud ja steriliseeritud müügipudelitesse või valmistatakse neist vee ja suhkru lisandamisega mahlajooke. Tankist tulevad mahlad, samuti vesi ja suhkrulahud lastakse läbi pisilakindla filtri, mille läbi nad muutuvad säilivaks, sest mahlast on mehaanilisel teel kõrvaldatud käärimist ja rikkiminekuks esile kutsuvad pisilased, nende uus juurdepääs aga takistatud õhukindla korki tõttu.

kiriku kõrge tornijalaga kui ka torni barokiseeritud renessansvormidega. Vabadusväljaku põhjaküljel ongi juba Niguliste kirikuga kokkukõlastatud Majaomanik-kude Panga hoone.

Sotsiaalministeeriumi hoone ees laiuva terrassi hall tugimüür looks iluakorde Kiek-in-de-Kök'i mürakkorpusega. Terrassi tugimüüri monumentaalne venivus oleks peamiselt see arhitektooniline aktsent, mida vajab Vabadusväljaku loodenurk ja terve väljak oma ruumilise ja muu mõjuvuse evimiseks.

Roosikrantsi tänava ja Kaarli puiestee nurgal peaks

Karastusjoogi töösturite kursustest osavõtjad

Saadud jookee võib täiel määral nimetada vedelaks puuviljaks, sest nendes on kõik puuvilja või marjade loomulikud osad, välja arvatud rakkude kestad ja kiudained, mis on kõrvaldatud tsentrifuugi või filtri abil. Sama tõestavad ka mahlade analüüsi andmed.

Õunamahla proov, mis tankist võetud, andis analüüsimisel järgmised andmed: alkoholi 0,07%, ekstraktaineid — 11,68%, lenduvaid happeid — 0,0063%, õunhapet — 1,179%, sahharoosi — 0,59%, invertsuhrut — 8,08% ja mineraalaineid — 0,249%, seega on täiel määral esindatud puuviljade ja marjade tähtsamad osad: suhkrud, mineraalained ja puuviljahapped.

Määruse nõuete kohaselt esinevad müügil mahlad — veega lahjendamata, kuid nendele võib lisandada suhkrut ja süsihapet, mis peab aga etiketil olema deklaareeritud, ja mahlajoogid — veega lahjendatud mahlad, kuhu on lisandatud suhkrut ja soovikorral süsihappugaasi. Mahlajoogid peavad sisaldama järgmisel määral loomulikku puuvilja- või marjamahla: õunajook — 30%, karusmarja-, vabarana-, maasika- ja mustikajook — 25%, kirs- ja sõstrajook — 20%, jõhvikajook — 10%, rabarbrijook — 30% ja teised marjajoogid — 50%, kusjuures jookide kogu suhkru hulk ei või langeda alla 8%.

1936./37. a. hooajaks on puuvilja- ja marjamahla valmistatud ümmarguselt 250.000 l, mis annab umbes 1.000.000 l või 3.000.000 pudelit karastusjooki. Sellest nähtub, et meil on juba olemas tagavara, mis rahuldab meie esialgse tarve jookidena, kuid jätab veel rahuldama mahlade tarve.

Mahlajoogid ja mahlad peavad levima mitte ainult linnades, vaid ka maal, neid ei tule nõuda ja tarvitada ainult kohvikutes, vaid nende õige tarvitamise koht on perekonnas ja kodus.

kerkima mürakmaja Kaarli kiriku tornide paari värvusega. Ning katusaiaga. Naabermaja Kaarli puiestikul vajaks nurgamaja kõrguse juures samuti nähtamatut katust, kuid katusele katusaia taga Toompea terrassi tugimüüri ning selle edelanurga vormiga katusekujundit... Nii tekiks illusioon, nagu oleks ka EKA maja nurga taga ehitatud selline terrass kui Toompea kaguserval väljaku loodenurga aktsendina. Katusekujund Toompea terrassi tugimüüri vormiga peaks suuna evima Kaarli kiriku tornide paarile. See oleks sümmeetriatunnet paitav kaunistusarhitektoonika. Kuid väljendaks taas Vabadusväljaku õhtusuunda.

Terves kehas terve vaim

Nagu poeglastegümnaasiumide võimlemisõpetus peab kaasa aitama kooli kasvandikkude arenemisele terveteks ja tugevateks meesteks ning andma noorte energiale ja vaba aja kasutamisele õige suuna, nii ka tütarlastekoolide juures on hädavajaline kehaline kasvatus, mis peale hariliku võimlemistunni veel kaugeemale läheb keha süstemaatilise ja teadliku treeneerimisega tantsustuudio töökava järele, milles välja jõutakse kõrgetasemeliste saavutusteni plastikas ja balletis. Kahtlemata annab säärane tantsustuudio, kui ta on läbi viidud pedagoogilise distsipliiniga, suuri tagajärgi õpilaste edasiarendamisel nii kasvatuslikult kui ka üldist elujõudu ja elurõõmu tõstvalt, kõnelemata tulevaste silmapaistvate tantsitaride teeavamisest.

Mitmete meie paremate tütarlastegümnaasiumide juures tegutsevad sellised tantsukoolid, millest üksikud oma tublide juhtide ja hoolsa töö tõttu on saavutanud tunnustatud tantsustuudio taseme ja ületanud kaugelt ainult ühe kooli kitsapiirilise tähtsuse.

Üheks niisuguseks tantsustuudioks on Tartu Tütarlaste Gümnaasiumi juures tegutsev tantsuhuviliste rühm pr. Paula Reinbaum-Lindenau juhatusel. Olles töötanud kooli õppekava alusel ainult 4 aastat (enne seda õpilasringi harrastusena 3 aastat), on see tantsukool oma andeka ja kogu südamega asja juures oleva juhi ning suuri arenemisvõimeid oma-

Ülevalt alla: Studio juhataja pr. Paula Reinbaum - Lindenau. Ester Sumberg „Õõhelid“. Hilja Ploom ja Linda Sastok „Hispaania rütm“

vate õpilaste ühise kavakindla tööga jõudnud tulemusteni, mis laiemat avalikku tähelepanu on äratanud.

Studio töötab õhtupoolikuti kooli uues avaras võimlas, samuti ka vabas looduses. Kogu rühma kuulub praegu 76 õpilast, nende hulgas mitmed sama kooli lõpetanud. Märkima peabki seda, et selles studios on võimalik ka nendel kaasa töötada, kes ei kuulu sama kooli perre, kuna selleks töötavad erirühmad (näit. esindusrühm), mis ei ole kooliga seotud.—Kuigi praegused stuudio õpilased on ainult kuni 4 a. tantsu

Studio üldpilt

alal tööd teinud, omavad üksikud nendest eeldusi saada tulevikus edukateks tantsitarideks nii tehniliste võimete kui ka tantsija hinge poolest (Asta Asman, Ester Sumberg, Aino Oru, Linda Sastok, Hilja Ploom jt.). Samuti on stuudio nooremate õpilaste seas terve hulk lootustandvaid algajaid ja poolel teel olevaid, kellest tulevikus mõndagi head võib loota.

Kogu selle stuudio töö hingeks on tema noor juht pr. Paula Reinbaum-Lindenau. Olles juba varakult kiindunud tantsusse, õppis ta seda esmalt Tartus ja siirdus siis Tallinna Gerd Negro stuudiosse. Juba oma õpingute ajal algas ta tundide andmisega noortele tantsuhuvilistele ning asus hiljem T. T. G. tantsuõpetajaks, kuigi tal olid lahti teised võimalused jätkata oma tantsukarjääri.

Juhuslike ja vähemate siin-seal esinemiste kõrval korraldas P. R.-L. oma õpilaste esinemisõhtu 3. veebr. Tartu Saksa teatri ruumides, mis andis ülevaate stuudio senisest tööst. See õhtu jättis vaatajasse rõõmsa ning värske mulje nii tantsude valikult kui ka väga vaashoitnud õpilaste esinemisoskusest. Oli hästileitud ning ilmekalt läbiviidud kompositsioone, mida suure rõõmuga jälgida võis, näit. „Merele“ oma huvitava laineteimitatsiooniga ja „Variatsioon kaera-

Üleval: Aino Oru ja Asta Asman „Fantaasias“

Vasakul: Stseen tantsust „Marss“

jaanile“ kireva, kuid kindlakäelise tegevusjaotusega. Samuti oli hästitantsitud sooloonumbreid: „Siht“ — Asta Asman, „Õheliid“ — Ester Sumberg, „Kummitus“ — Liidia Noorits, „Hispaania rütm“ — Hilja Ploom ja Linda Sastok, eriti aga „Fantaasia“ — Asta Asmani ja Aino Oruga. Hästi kannatas tantsurühm välja ka suurt hoogsust ja rütmitunnet nõudvaid kiiretempolisi numbreid, näit. „Masurka“ ja „Variatsioon karutantsule ja labajalavalsile“. Samuti täitis tublilt oma kohti stuudio noorem põlv „lumehelvete“ ja „kiilidena“.

Stuudio senised saavutused õigustavad igatahes nii sellest tantsukoolist kui ka tema üksikutest õpilastest tulevikus veel paremaid tagajärgi lootma. **E. R.**

Paul Rummo

«Ugala» teatri kunstiline tänapäev

Ei teagi, kumba peab imetsema rohkem, kas „Ugala“ juhtkonna head õnne ja taiplikkust noori jõude valides, või teatri tugevat, kunstipingelist kooli, kui nentida, et „Ugala“ on esimese lavakunstilise lihvi andnud näiteks järgmisile näitlejaile, kes nüüd juba ammu võluvad pea- ja ülikoolilinna publiku meeli: Andres Särev, Ants Jõgi, Milvi Laid, Fritzi Reineke, Juhan Tõnopa, Heino Uuli ja palju teisi. Nii on „Ugala“ kogu oma eluea jalgunud kirjasõna „õndsam on anda kui võtta“, sest võtmiseks on pisilinna piiratud olud liigagi vähe-meelitavad.

Ja ometi ei valitse sellise ettenähtava lahkumise pä-

rast „Ugalas“ masendatud meeleolu. Hoopis selle vastu: kiiresti komplekteeritakse tegelaskond uuesti ja loomingu rõõmus töö läheb edasi — kehvade majanduslike tingimuste kiuste. Ja kui nüüd mõnedki „Ugala“ lavastused on autoriteetsete arvustajate poolt tunnustatud paremaiks kui pealinna teatrite samatekstilised ettekanded, siis seegi seik peaks osutama, milline ennastsalgav pingeline töö valitseb kolmeteistkümne tuasaanud õigustatult Eesti kutseliste teatrite täisküpsiks liikmeks.

Seik, mille poolest „Ugala“ käesolevast hooajast alates täiesti erineb teistest provintsiteatritest, on see, et

Naiste töomailt

Koduse kasvatus õpingid (arvult 3) lastevanematele töötasid Koduse Kasvatuse Instituudi korraldusel juba 2 semestrit Tartus. Huvi kasvatusküsimuste vastu oli suur. Õpinge juhtisid pedagoogilise ettevalmistusega inimesed, nagu pr. E. Treffner ja pr. M. Otsason. Õpinglaste soovil kavatakse tööd järgmistel semestritel jätkata. Õpingidel olid arutusel järgmised teemad: Ümbritsev kultuur ja kasvatus, pärivus ja kasvatus, perekonna konstellatsioon kui hingelise arenemise tegureid, lapse vale, jonn ja laiskus lapse juures, lapse hirm, tahtkasvatus j. n. e.

Üleval: Koduse Kasvatuse Instituudi kodukasvatustöötajate õpingite lõppaktus.

Paremalt vasakule istuvad Koduse Kasvatuse Instituudi tegelastest: koolinõunik A. Kurvits — Instituudi esimees; kasvatusteadlane pr. E. Treffner — nõunik; kasvatusteadlane pr. M. Otsason, õpingite juhataja. Vasakul: kasvatusteadlane mag. A. Elango, Instituudi juhataja.

Vasakul: Tartu Rahvaülikooli poolt naistele korraldatud keedukursusest osavõtjad. Vasakul kursuse juhataja pr. Keskk

ta on täiel määral sõnalavastusteater. Operett, mis seni imes teatri elujõudu, lülitati välja. Kogemused on näidanud, et see oli täiesti õigustatud samm.

Käesoleval hooajal on seni jõutud anda üle kümne esietenduse, mis on küllalt tähelepanuväärne saavutus väikesel trupiga teatris. Kuna väikelinnas teatrihuvilist publikut pole just palju, siis loetakse juba hästiläinuks, kui lavastus kannatab välja 8—9 etendust. Sellest siis ka arusaadav, et trupil peab alati olema uue näidendi õppimine käsil.

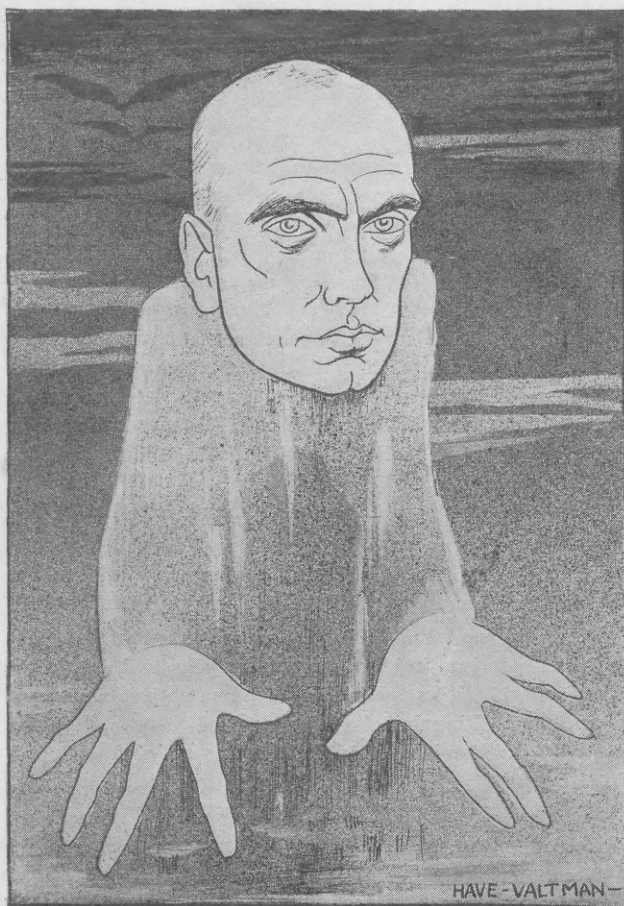
Hooaeg avati A. Kitzbergi klassikalise „Libahundiga“. Sellega ühes tähistati ka teatri kümneaastast kutselist iga. Lavastaja Ed. Tinn (kes on käesolevast hooajast „Ugala“ kunstiline juht) oli püüdnud lavastusele anda sümbolistliku värvingu, mis sellele paljumängitud teosele lisas palju uusi väärtusi, milliseid polnud nähtud munaletendatud ajaloolis-realistlikes lavastustis. Tiina osaga näitas noor, iseseisva näitlejana alles esimesi samme astuv Liidia Vohu, et temaga on näitlejatepere rikastunud silmapaistva, häid lootusi tekitava jõuga. Mari Helle Raa käsitles oli samuti õnnestunud.

Väärtuselt järgmisena võiks märkida Mälg-Särevi „Õitsvat merd“ Karl Söödori lavastuses. Siin oli meeldejäädavaks kujuks A. Johansonit Turja Laas, aga rahuldasi ka L. Vohu Taalina, K. Söödori Saadu Aaduna, M. Söödori asuniku tütre, jt.

Teatavaid sisemisi paralleele on kahes Nõukogude Vene näidendis „Platon Kretšeti“ ja „Õnnelik abielus“, mis üksteise järel „Ugala“ lavastusi. Siin võitis täieliku sümpaatiat Ed. Tinn oma hingestatud, detailideni läbituntud mänguga — esimeses nimiosalises ja teises tiisikushaige kaukaaslasena. Meeldivad olid ka Helle Raa naisarhitektina ja Terje Kukki pioneerina, ja oma endist tublit näitlejastaaži ei kõigutanud sugugi „Ugala“ raudvarajõud S. Tamm ja A. Mälgton.

Repertuaaris ebaõnnestunumaks teoseks oli „Talumata tüdruk“ — tühine, vaimuvaene komöödia, mis ei suutnud huvitada vähenõudlikumatki publikut.

Olgu lõppeks märgitud, et „Ugala“ ei rahulda ainult Viljandi teatrikunstilisi huve, vaid annab järjekindlalt etendusi kogu Viljandimaal — sirutudes vahetevahel väljapoolegi. Nii omab „Ugala“ terve Kesk-Eesti kultuuristajana silmapaistva ja tunnustusväärse koha meie teatrite hulgas.

Dr. E. Kirschenberg

A. Jakobsoni „Metsalise raja” ühiskondlik tagapõhi

August Jakobsoni „Metsalise rada“ on sügava ühiskondliku põhitooniga raamat. Siin on kaugemas mõttes kajastust leidnud õieti kogu see inimhulkade närviline ja palavikuline heitlemine, mis ei suuda ikka veel vabaneda sõjakolemuste luupainajalikust survest. Tänapäeva pingutatud närvidega ühiskonnas ei ole ka Eesti kahjuks erand. Siingi on käärivaid olluseid, siingi käib ringi inimesi, kelle närvid läbi põletanud Suur sõda, kes ei suuda tasakaalu leida ühiskonnas, kuid kelle enesemaksmapanutung on kasvanud seda suuremaks. Õieti näib, et kogu sõjaaegne generatsioon kannatab selle all, ta mõju ajajärgule on raskepärane ja rahva organismis rahutuid heitlusi väljakutsuv.

Kuid kriis peab tulema ja tulebki... nii rahva kui üksikinimese elus.

Siis vast selgub, kes meist tõusevad tõvevoodist paranenuna ja kelle meist viib tõvepuhang enesega. Jakobson on vapside liikumises sümboliseerivalt võttes näi-

nud seda paiset, kuhu rahutult pakitsev veri on kandnud kokku kõik need haiguseid, mis juba ammu mässanud temas. Ilusad, kuid tühjad sõnakõlksud sütitavad haiglasi meeli, koonduvad inimesed, kes enesemaksmapanemises näevad haigusele õnnelikku pööret, kuid kes esimese takistuse vastu põrganult varisevad kokku nagu... romaani peategelanegi. Selle peategelase hingeseisund, esiletõstetuna selles närvide kriisi õhkkonnas, iseloomustab kõiki ta sõjakaaslasi, ka selliseid, kellel haiguse sümptoomid sootu isesugused.

Tiit Pärtels ei ihka küll ei võimu ega raha, ta ei otsi endale ka paremat positsiooni — ta näib leidvat mingit alateadlikku rahuldust selles, kui saab purustada teiste perekonnaelu, kui ta saab mängida mingit Casanovat, kasutades võrast naist mängukannina, seni kuni silmapiirile ilmub teine, kelle veetlused veel avatavamad. Haige, nagu ta on, ei tea ta ise, mis ta tahab. Ometi ei oska ka maailm tungida inimese hinge sisse, veel vähem suudab aidata teda. Maailm näeb vaid fakte ja eitab või jaatab neid. Tiit Pärtelsit imeteldakse, jah, isegi kadestatakse, seni kuni ta tarvitab teiste teatavat üleolekut. Niipea, kui ta hea enesetunne on terve hingeeluga ja aruka naise teguviisi kaudu saanud sisemise tõuke, kaotab ta enesevõimuse, kaotab usu eneses ja veel enam, kindla jalgealuse. Selliseid inimesi ei näi aga ühiskond sallivat, kuna ta arvatavasti ka ise vajab tuge. Tiit Pärtelsi läht langeb... ja kustub.

Ainult ta naiivne ja optimistlik sõber, kohtu-uurija Asmus, kel muide seks kõige vähem põhjust, jääb uskuma temasse kui inimesesse, keda teissugused olud oleksid võinud muuta. Luuletaja Arumaa kriitiline ja läbinägev pilk aga murrab ka selle viimse lootussädeme — ta ei usu purunenud närvide uuestisünnisse. Katastroof on paratamatu ja Tiit Pärtelsi enesetapp tähendab sümboliseerivalt selle sõjainvaliidi väljasuremist, kes ei oska end tänapäeva oludesse sisse elada. Arumaa ja Asmus jäävad ellu, kuna nemad lähevad ajavooluga kaasa, üks kasvatades lapsi, teine jagades sõpradele oma teravate tähelepanekutega kogutud elutarkust, omades üldse paremat ajameelt ja leppides piskuga.

Jakobsoni romaanist võiks teha järelduse, et meie oleme välja jõudmas sõja masendavast järellainetuse ringist ja et rahvas kui tervik on enese tõvevoodis vastastanud piinavatest ja uimastavatest mürkainetest.

Ja veel teise järelduse võime teha, võime veenduda, et asjata kurdame isa ja nutame venna surma, kes langevad võideldes sõjaseltsiliste ridades, pigem kahetsegem neid, kes tulevad tagasi rindelt läbipõlenud närvidega, rahutud, haiged, kandes suure metsalise märki oma otsaesisel... Igatahes on autor aidanud meid mõista sõjakolemustest läbikäinud inimese hinge, kes on kaotanud sihi, tõelise olemismõtte ja tõelise ühtekuuluvustunde. Ühtlasi on autor omamoodi ja õigegi usutavalt valgustanud eilse päeva poliitilisi meeleolusid ja teinud katse tungida sügavale ajanähtuste põhjustesse.

Näib, et ühes Tiit Pärtelsiga on sõjakangelane meie kirjanduses lükatud pjedestaalilt, kuna Jakobson ei kõnele temast, nagu seda seni tehtud, pateetiliselt, vaid vaatab teda, nii nagu ta on... haige inimesena.

Väärrikana ja tungalt käeshoidvana jääb ta edaspidi vist, kahju küll, püsima vaid neis hiiglamonumentides, mida on püstitatud ja püstitatakse veelgi rahvaste vabaduse nimel. Säärane on juba kord Elu: paljunõudlik, hukutav ja kahepaikne oma tungides. Jakobson, nii tundub, ei karda kibedat tõtt ütlema. Kibedat asjaosalistele ja sama kibedat kõigile meile, kes meie vajakame ebajumalaid.

Marta Otsason

Moodsad kasulapsed

Hiljuti pealinnas käies kohtasin tänaval tütarlaps-e-ea südamesõpra ja koolipäevade pinginaabrit, nüüdset sarmikat ja võlukuulsat dr. Ormi abi-kaasat.

Otsustasime uuendada oma endist sõprust. Lubasin veel samal õhtul teda külastada.

Leidsin õhtul Tiia — nii oli mu kooliõe nimi — just masseeri ja käe alt tulnuna, värskena ja õitsevana, peagu nooremana kui toona, mil ta kandis kahte pikka vahakat juuksepalmit ja tumesinist kohedaks volditud madruskleiti.

Ta oli huvitatud kõigest: mu armumisest ja abiellumisest, abikaasa välimusest ja sisemisest, abielu-õnnest ja truudusest, meie ajaviiteist, provintsilinna seltskonnast ja muist niisugusest asjust.

Jutustasin talle meelsasti ja teatasin siis paisutatud emauhkusega, et mul on ka kolm toredat poissi, kellest vanem juba loeb isaga koos ajalehte ja käib teist talve koolis.

Tiia vahtis mind tükk aega imestunult, nagu kokkunnulki.

„Juba kolm last!“ oli see nüüd heameeleimistus või kaastundlik ohe? Jäin ootama edasist.

„Sa ei saanudki ju siis elada,“ värises mu koolisõsara hääles juba selgesti haletsev toon ja näis, nagu oleks nuttki valmis tuksatama suunurgis.

„Sa mõtled lasteta? Ainult esimese aasta. Mu mees armastab lapsi,“ seletasin naeratades.

Järsu liigutusega tõusis Tiia, jäi mu ette seisma ning sõnas pahandavalt:

„Ja sina tahad mind uskuma panna, et oled minigis õnnelik harmoonilises abielus. Ma juba kuulasin ja mõtlesin, et see on otsekui muinasjutt. Ja nüüd näen, et see ta ongi. Peaksid oma vana koolisõpra ikka tõeliselt usaldama, mitte teesklema.“

Tahtsin talle öelda, et ma tõesti ei teeselnud, aga tema lõi käega.

„Ah jäta! Ka mina teesklen mõnikord, et ma oma meest üliväga armastan, aga sulle ütlen küll puhtast südamest, et mulle väga meeldib, kui mind armastatakse, aga ise kellessegi armuda, eriti veel oma mehesse, see on tõepoolest liiga lapsik.“

Nüüd ei olnud enam kerge Tiiale vahele rääkida. Ta käis energiliste sammudega edasi-tagasi, jäi vahetevahel mu ette seisma ja seletas:

„Küll on ikka mehed egoistid. Naine võetakse lihtsalt selleks, et ta aina sünnitaks ning kasvataks lapsi ja keedaks süüa. Elame küll juba kahekümnendal sajandil, aga vaat, selles asjas pole me oma esivanemaist jõudnud kaugemale. Mul on sust tõepoolest kahju. Oled ainult kolmekümneaastane, aga näed välja vähemalt viiekümnene. Andesta mu avameelsust, aga vaata korraks peeglisse, sind võidakse pidada minu tädiks, aga mitte kooliõeks.“

Teadsin seda vaatamatagi. Polnud ju minu nägu saanud ainsatki massaaži ega tutvunenud teiste moodsate iluravivahenditega.

„Vaata mind ja minu elu! Ma lihtsalt ei läinud enne mehele, kui leidsin seesuguse, kes võimaldas mulle inimesväärse elamise. Usu, armastus, see on ainult huvitav teema kõnelemiseks, selle arvestamine tegelikus elus on alati sula eksitus, eriti veel abiellumise juures. Mina tegin oma mehele kohe selgeks, et kui tahab omada kena ja haritud naist, siis ei saa lastest olla juttugi. Ja peale selle, ma ei kujutle midagi jubedamat kui sünnitus.“

Lõppeks ometi sain ka mina mahti kõnelda.

„Minu arvates pole jälle midagi igavamamat kui lasteta abielu. Vanem lasteta abielupaar on kui soolaga ülekülvatud maalapp, millel pole mingit olemismõtet.“

„Praegu on mul Fifi, ja temast jätkub mulle aja- viiteks. No jaa, kui ma vanemaks jään, võin ju võtta kasulapsegi. Miks pean siis tingimata just ise lapsi sünnitama. Rinnalastekodud ja teised lastevarjupaigad on neid kubiemiseni täis. Pakkumine sel alal on võrdlemisi suur.“

„Kas sina siis emaarmastust sugugi ei tunnusta?“

„Ei. Ma ei tunne midagi säärast ja milleks teeselda. Ma tahan oma elu elada ega tõi sellest ainsat raasukestki kellelegi raisata. Noorust ei jätku ju igaveseks.“

Tahtsin nüüd kogu oma oskust kokku võtta, et Tiias pisutki äratada ematundeid, aga pitsilise peasidemega toaneitsi teatas bridžikülaliste saabumisest.

Hetke hiljem tutvusin Tiia ruumikas võõrastetoas härra advokaat Sarnikuga ja ta abikaasaga, keskmises aastais väerika daamiga.

Proual oli koer kaasas.

Juba tõi ka Tiia oma lumivalge tütarlapselikult nägusa ja reipa Fifi, kes kergete kabisevate sammudega tegi paar tiiru ümber oma sõbra ja pärast koeralikku tutvumist tõstis käpa teise kaelale, nähtavasti märgiks, et mäng võib alata.

Robi pööras aeglaselt pea ja ainsa pikaldase, kuid osava käpalöögiga sirutas Fifi põrandale, kus see viskles ja väänles siia ja sinna, leidmata võimalust taastõusmiseks.

„Küll nad on ometi toredad! Uskuge, inimesed ei oska ka nii ilusasti mängida kui nemad!“ rõõmutses proua Sarnik. „Meie Robi on hea südamega ja haruldaselt tark loom. Ta võtab iga õpetuse nii kergesti omaks, et sageli otse hämmastun.“

Virgutatud teise kiitvast kõnevoolust, jutustas Tiia oma Fifi otse uskumatust taibust ja kõrgest kultuurist.

Vahepeal Robi näis tüdivat mängust, jättis oma kaaslaste lamama ja lonkis nuhkides ühe mööblitüki juurest teise juurde.

„Näete, ta ei kannata pealiskaudsust! Ta lihtsalt ei saa mängida kaua ruumis, mida ta lähemalt pole tundma õppinud,“ juhtis proua Sarnik nähtava heameelega meie kõikide tähelepanu oma lemmikule.

Jõudnud vastasseina ääres asetseva madala diivanini, nuusutas Robi seda üsna põhjalikult ja tõstis siis hooletult tagumise jala.

Hetkeks valitses ruumi hingemattv vaikus, siis aga kaikus hele karjatus kahest suust. Tiia oli nutma puhkemas, pr. Sarnik hoidis kätega südant ja ägas.

„Robi,“ käratas härra Sarnik vihaselt, sööstis istmelt, haaras koeravolaskil turjast ning tõstis ta üles. Kostis kaeblik niuksatus, pikad jalad sibasid abitult õhus ja kadusid järgmisel silmapilgul esikusse viiva ukse taha. Vingumine, segatud vihase urisemise ja haugatustega, teatas, et käimas on halastamatu vali karistus.

„Oi Jumal! Oi Jumal! Nüüd ta rikub koera täiesti!“ oigas pr. Sarnik ja tahtis tormata appi, kuid siis paiskus uks ta ees lahti ja laskis sisse vingudes põgeneva koera.

Ruttu leidis viimane endale koha tiibklaveri alla, võimalikult kaugemale seina äärde ja jäi sinna lamama, aeg-ajalt ähkides ja urisedes.

Avatud uksele aga seisis abielupoolel vastamisi, üks räselemisest õhetava näoga, kahekorra keeratud püksirihm käes, teine kui kurjakuulutatav ingel, püstipäi, sirgeseljaliselt ja väarikalt.

„Felix, pane jalamaid rihm käest! Ära unusta, et oled võõras majas, — ja et see on minu koer!“ võttis õrnem pool ärritusest väriseva häälega kohe valitsevad toonid.

„Sinu koer võib küll unustada, et viibime võõras majas,“ torises tugevam pool ja taandus.

„Tiia, andesta! Mul on tõesti väga piinlik ja halb aga, — midagi pole parata. Ta on ju veel nii noor ja teeb mõtlematusi. Ma hoolitsen selle eest, et seda tõesti enam ei juhtu.“

Proua palus südamest ja liigutatult, ja Tiia ootamatuse ja pahameele tardumus lahtus külalislahkuse ees.

Proua Sarnik laskus toolile ja seletas murelikult:

„Vaadake, see on, kui kasvatuses ei leita ühist keelt. Ma olen ikka öelnud, et Robi on niivõrd tundliku iseloomuga, et teda võib kasvatada ainult heaga, karmus rikub ta hoopis. Nüüd ta vaeneke lamab seal, võõraste ees häbistatud, ega tea, kuidas edaspidi käituda.“

„Juba ta sul käitus, mis paremat ta veel peaks oskama,“ urises härra Sarnik, kes näis olevat kaugeltki mitte alistunud.

„Jäta oma mõistmatu urisemine! Ma näitan kohe, kui viisakaks muutub Robi, kui temaga mõistlikult kõnelda.“

Ja proua Sarnik kutsus koera meelitavate sõnadega klaveri alt ja hakkas teda emalikult noomima. See oli pikk ja põhjalik noomitus, mis kestis, kuni koer laskus väsinult proua jalge ette, pani pea käppadele ja jäi vaikselt lamama.

„Näete, kui viisakas ta nüüd on. Ei mingit vastuhakku ega nurinat. Kurjus kutsub alati välja kurjuse.

Robi poleks tulnud iialgi vastuhakkamisele ega kääst jooksmisele, kui sina teda selleks poleks sundinud oma alandava käitumisega.“

„Alandava käitumisega! Ta pole veel kordagi saanud korralikku nahatäit, sellepärast ta julgeb näidata oma koerasüdant.“ urises jälle härra Sarnik.

„Ma poleks tõesti varem uskunud, et minu mehes on nii palju barbaarsust ja ebakultuuri. Eks ole, lõõmine on igal juhul enesevalitsematuse ja barbaarsuse tunnus. Kas sina, Tiia, suudaksid kedagi lüüa, või teie, proua?“ pöördus proua Sarnik meie poole.

„Ei, seda küll mitte! Ma olen üldse lõõmise vastane,“ vastas Tiia.

„Noh, näete nüüd! Kõik haritud inimesed teavad, et lõõmine on alatu lõõja poolt ega oma vähimatki kasvatuslikku väärtust, ainult sina üksi ei taha sellest aru saada!“

Härra Sarnik juba avas suu ja töötas tulla huvitav vaidlus, kuid jälle avaneks uks ja seekord astusid sisse härrad Toimre ja dr. Orm.

Proua tahtis nähtavasti just täna õhtul murda oma mehe barbaarsuse ja tõmbas tulijad kohe peale tervitamist kõnelusse endisel teemal:

„Meil oli äsja äge vaidlus kasvatusküsimusis ja ma palun teie, härra Toimre, kui pedagoogi seisukohta selle kohta, kas peab eksimuse puhul ilmtingimata karistama kõige valjemate abinõudega või seletama ja noomima seni, kui süüdlane oma süüd mõistab. Süüst arusaamine on ju kõige kindlamaks tagatiseks, et endine eksimus enam ei kordu.“

Härra Toimre silus meelitatult oma teravat lõuga ja vastas: „See on tõepoolest üks väga huvitav küsimus, proua, ja väga väärt küsimus, et selle üle mõtteid vahetada. Minu isiklik seisukoht siin on peaaegu kõikumatu: andeksandmine ja mõistmine on kõige hea alus. Mida enam meie suudame mõista oma hoolealuseid, seda paremad nad tahavad olla ja on. Keegi kuulus kasvatusteadlane ütleb, et ainult kord öelda kellegi, et ta on halb, ja temaga alandavalt käituda, — ja meie oleme ta teinud halvaks.“

Härra Toimre aga huvitus nüüd asjast lähemalt:

„Kui ma küsida tohin, mil puhul see küsimus praegu nii akuutselt esile kerkis?“

„Oojaa! Miks mitte. Meil on nimelt juba paar kuud majas, noh ütleme, — hoolealune, ja tema eksimuste puhul meil ei ole ühist arvamist. Minu abikaasa peab ainsaks õigeks teeks kehalise karistuse, mina aga hingelise kasvatus.“

„Oo, see on huvitav. Ma ei teadnud varem, et teil on kasulaps. On ta siis juba ulakusteealine?“

„Mis te ometi nalja teete, härra Toimre! Kust teie tulete sellele, et meil peaks olema kasulaps? Näete, minu armas hoolealune lamab ju minu jalgade ees.“

Pedagoogi kohkunud ning imestuv pilk peatus lamaval penil. Robi praotas korraks silmad, kuid sulges nad jälle kohe ja surus pea tugevamini käppadele, otsekui oleks tal sel kombel vähem piinlik enese, oma hella hoolitseja ja targa eestkostja pärast.

Pikema jututa algas nüüd bridžimine.

Kes said «Tänapäeva» lisapreemiaid

„Tänapäeva“ aastatellijate vahel, kes oma tellimise hiljemalt 25. jaanuariks sa. ära saatsid, jagatud lisapreemiad (kokku 500 kr. väärtuses asju ja raamatuid) langesid järgmistele tellijatele:

1. „Union“ käsiõmblusmasin — Joh. Blumberg, postk. 11, Kloostri.
2. Elektri leivakuivatusaparaat — K. Ennus, Riia 123, Tartu.
3. Elektri laualampp — J. Semper, Veski 65, Tartu.
4. Käsikohver — J. Vilms, Maakri 20, Tallinn.
5. A. H. Tammsaare „Tõde ja õigus“ 1—4 — G. Suits, Vallikraavi 14, Tartu.
6. A. H. Tammsaare „Tõde ja õigus“ I — E. Oja, Uderna koolimaja, Uderna.
7. A. H. Tammsaare „Tõde ja õigus“ II — J. Kukk, Õie 21, Nõmme.
8. A. H. Tammsaare „Tõde ja õigus“ III — V. Napp, Kalevi 25-1, Tartu.
9. A. H. Tammsaare „Tõde ja õigus“ IV — A. Erviku, Luha 21, 12, Tallinn.
10. A. H. Tammsaare „Tõde ja õigus“ I — A. Reeben, Elva 8, Tartu.
11. A. H. Tammsaare „Tõde ja õigus“ II — L. Rinne, Tiigi 24, 3, Tartu.
12. A. H. Tammsaare „Tõde ja õigus“ III — A. Koppel, Kitsas tn. 2-2, Tartu.
13. A. H. Tammsaare „Tõde ja õigus“ IV — L. Laid, Väike Patarei 15-11, Tallinn.
14. W. S. Reymont „Talupojad“ I — R. Pedakmäe, Varbivere, Palamuse.
15. W. S. Reymont „Talupojad“ I — A. Külvi, Kabala algkool, Kabala.
16. W. S. Reymont „Talupojad“ I — O. Kurvits, Kreutzwaldi 19-21, Tallinn.
17. M. Metsanurk „Punane tuul“ — M. Kakk, Petseri.
18. M. Metsanurk „Punane tuul“ — M. Tiit, Painküla pt., Jõgeva.
19. M. Metsanurk „Punane tuul“ — A. Asu, Pikk tn. 14, Viljandi.
20. J. Kärner „Naine vaesest maailmast“ — J. Mägi, postk. 39, Võru.
21. J. Kärner „Naine vaesest maailmast“ — A. Sibul, Linna Keskraamatukogu, Tallinn.
22. J. Kärner „Naine vaesest maailmast“ — R. Bernakoff, Lille 3, Tartu.
23. A. Jakobson „Kolme vaeva tee“ — Ü.-S. „Veljesto“, Lai 1, Tartu.
24. A. Jakobson „Kolme vaeva tee“ — E. Hunt, Pioneerpataljoni, 3 komp., Nõmme.
25. A. Jakobson „Kolme vaeva tee“ — J. Nihtig, Tatar 28, Tallinn.
26. R. Roht „See, millest avalikult ei räägita“ — Rakvere linna lugemislaud.
27. R. Roht „See, millest avalikult ei räägita“ — Kehtna avalik raamatukogu.
28. R. Roht „See, millest avalikult ei räägita“ — K. Eenpalu, Siseministeerium, Tallinn.
29. J. Lehtonen „Putkinotko“ — Aherma, Tamsalu rdtjaam.
30. J. Lehtonen „Putkinotko“ — Helmi Sardo, Promenadi 26, Pärnu.
31. J. Lehtonen „Putkinotko“ — J. Laidoner, Õllepruuli 6, Tallinn.
32. H. de Balzac „Eugenie Grandet“ — Helmi Rehe, Esna ag.
33. H. de Balzac „Eugenie Grandet“ — J. Aavik, „Estonia“, Tallinn.
34. H. de Balzac „Eugenie Grandet“ — J. Jaanson, Märjamaa.
35. A. Mälk „Hukkumine“ — A. Mets, Töö põik 10-4, Narva.
36. A. Mälk „Hukkumine“ — G. Tiideman, Kevade 12, Valga.

Mäng arenes. Härra Sarnik imes oma sigaretti, vahits pilusilmi kaarte, mõtles ning arvestas ja võttis „tihi- sid“ kindlalt ja kaalutult.

Korraga — Robi tõusis, nuusutas ust ja laskis kuuldavale kaebliku niuksatuse.

„Kuuled, Felix, mine nüüd kohe! Kuule nüüd. Sa ei tohi olla tähelepanematu, kui ta on nii kuulekas!“ hüüatas proua.

„Ära sega! Aitab juba täna sinu koerajandist!“ ja härra Sarnik püüdis uuesti süveneda kaartidesse.

„Mis sa ütlesid? Siin pole olnud mingisugust janti. Sa vist ei saanud asjast aru. Ma ütlesin, et mine vii Robi välja, sa kuulsid ju, kui ta sind viisakalt palus.“

„Ah palus mind!“

Mäng katkestus. Härra Sarnik tõusis, viskas kaardid lauale ja pressis vihaselt läbi hammaste:

„Vabandage. Lõpetame. Sellest ei tule täna nagunii midagi. Head õhtut!“

Mööda minnes sõnas naisele: „Mina lähen koju. Tec sina oma Robiga, mida arvad.“

Uksele jõudis talle järele abikaasa etteheitv hüü:

„Felix, mõtle ometi, mis sa teed! Mis mõtlevad sinust nüüd teised ja Robi!“

Uks vajus järsult kinni ja vastust ei tulnud.

Proua Sarnik sai nutuhoo ja oli lähedal minestusele. Dr. Ormi arstimid toivutasid teda aga varsti. Vaese kannatajana ta lahkus oma Robiga ja seletas pisarsilmil, et ta tõesti ei suutvat kaua enam elada koos sellise mõistmatu ja toore mehega.

Lahkumisel, kui jäime Tiiaga kahekesi, ütles viimane: „Kas pole pr. Sarniku lugu jälle selgeks tunnistuseks meeste ohjeldamatust egoismist. Robi on väga kena koer, aga hr. Sarnik ei salli teda seepärast, et on lihtsalt armukade.“

Jätsin armsale koolisõsarale oma arvamus ütle- mata.

Sammusin jaama poole ja püüdsin seletada ja se- dida äsjanähtut.

Vastu ruttas daam pika-peene-jalalise ja punnsilma- lise penikesega rihma otsas.

„Tule nüüd, tule, Tsapi, muidu meil läheb halvasti,“ kuulsin möödudes.

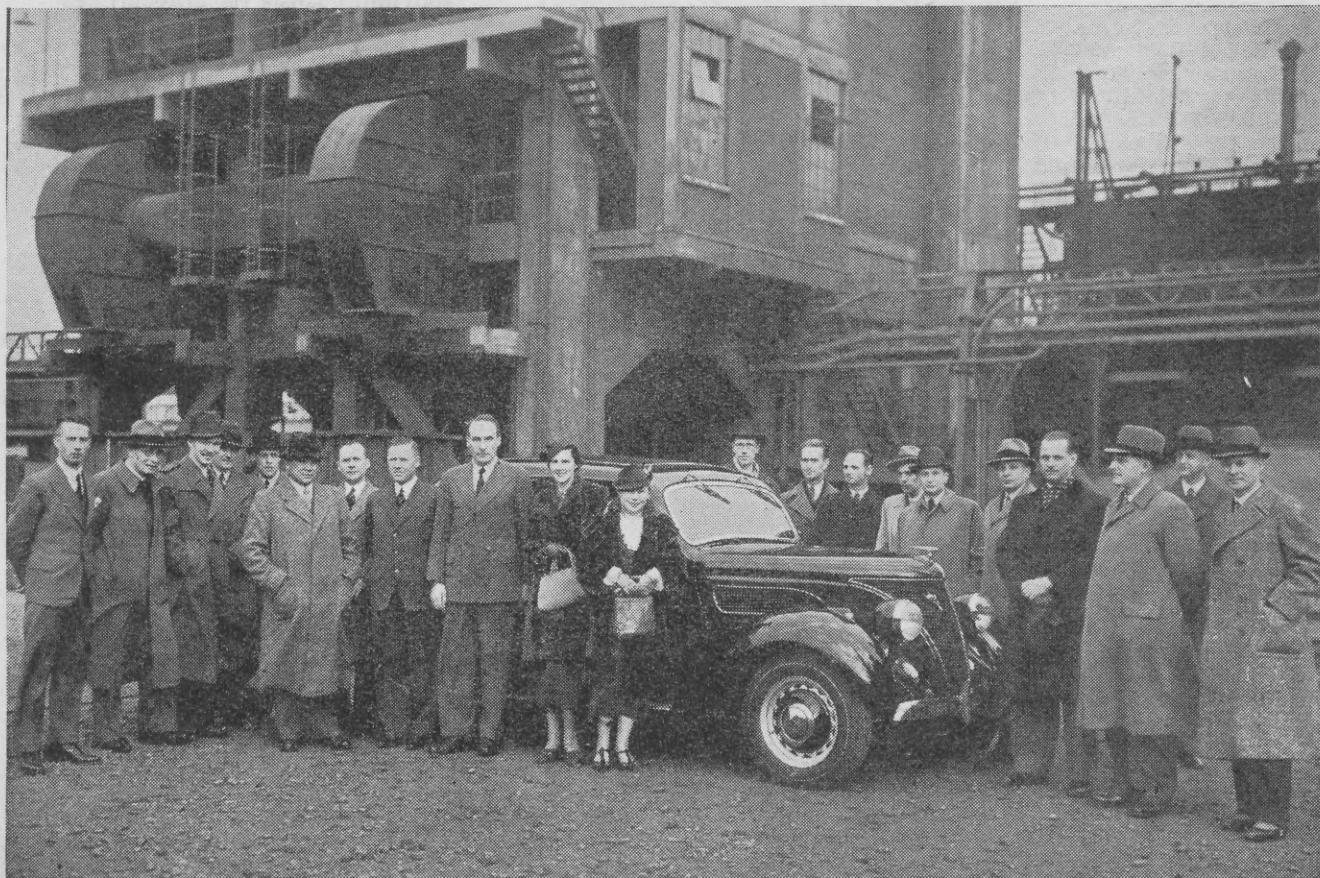
Läksin edasi ja mõtlesin: vanasti nägi noid nõõri otsas veetavaid luksuspennisid vaid mõne siniverelise vanapiiga partnerina, nüüd on nad aga tunginud ka meie parematesse majadesse ning vallutavad seal ikka suurema eduga ainulaste-silmaterakeste positsioone. Ja-jah! Lähenev kiirete sammudega härrasrahva ta- semele!

37. A. Mälk „Hukkumine“ — E. Hubel, Vaestekooli 6-a-4, Tallinn.
38. O. Luts „Tuulesellid“ — J. Vatter, Piimaühing, Põltsamaa.
39. O. Luts „Tuulesellid“ — V. Hiie, Magasini 12-a, Tartu.
40. O. Luts „Tuulesellid“ — V. Mürsepp, „Võhma Eksporttampaja“.
41. O. Luts „Talvised teed“ — A. Tamberg, Nissi kt., Riisipere.
42. O. Luts „Läbi tuule ja vee“ — Naiste Karskusliit, Gustav-Adolfi, Tartu.
43. O. Luts „Kuldsete lehtede all“ — R. Kõogardal, postk. 11, Vigala.
44. A. Antson ja R. Sirge „Tänapäeva Venemaa“ — A. Riismandel, Loodi p. ag.
45. H. de Balzac „Isa Goriot“ — K. Grau, Suurturg 8, Tartu.
46. E. Enajärvi „Vana rõõmus Inglismaa“ — H. Jürman, Kopli apteek, Tallinn.
47. K. Hamsun „Müsteeriumid“ — Erna Roigas, Neitsimäe 8, Narva.
48. K. A. Hindrey „Murrang“ — O. Pärn, Kõvera 9-2, Nõmme.
49. K. A. Hindrey „Tõnissoni juures“ — R. Koemets, Riigikohus, Tallinn.
50. A. Jakobson „Joonatan Hingemaa eksirännak“ — Ed. Roos, Kohtuministeerium, Tallinn.
51. A. Jakobson „Miika Valtsbergi roim“ — M. Samkov, apteek, Rõngu.
52. A. Jakobson „Töö algus“ — A. Mägi, Riia mnt. 19-1, Tartu.
53. J. Kärner „Unustatud Emajõgi“ — J. Pehap, Pargi 1, Tartu.
54. J. Kärner „Moodne orjus“ — K. Kook, Ülikooli 9, Tartu.
55. B. Linde „Loova Kesk-Euroopa poole“ — J. Kalm, Raua tän. 46-1, Tallinn.
56. J. London „Martin Eden“ — A. Plaks, Rapla Ühispank, Rapla.
57. A. Maurois „Armastuse heitlikkus“ — M. Muhel, Eha 32, Tartu.
58. M. Metsanurk „Jäljetu haud“ — H. Kaart, Tolstoi 16-7, Tartu.
59. M. Metsanurk „Ennäe inimest“ — Aino Zirnask, Veriora p. ag.
60. M. Metsanurk „Valge pilv“ — L. Pöder, Veriora p. ag.
61. M. Metsanurk „Fr. Arraste ja pojad“ — K. Liiv, Kavastu-Koosa.
62. M. Mõtslane „Mäng“ — O. Prees, Aleksandri tn. 4, Võru.
63. M. Mõtslane „Kevadised vood“ I — J. Ostrat, Suurturg 10, Tartu.
64. M. Mõtslane „Kevadised vood“ II — R. Laos, postk. 8, Pihtla p. ag.
65. M. Mõtslane „Hilda Kõrevares“ — A. Ilves, Kopli 78-55, Tallinn.
66. M. Mõtslane „Mõrane hing“ — Magda Freiman, pk. 20, Auvere.
67. H. Raudsepp „M. Metsanurk ja tema aeg“ — H. Riit, Laiksaare vaksali p. ag., Pärnumaal.
68. R. Roht „Aeg“ — V. Saabas, Kaubaaru, Urissaare, Pärnumaal.
69. R. Roht „Elu on ilus“ — Hiie, Veski 6, Rakvere.
70. E. Stählberg „Pühapäev“ — Tartu Linna-apteek.
71. G. Suits „Aastate aknal“ — Ed. Taska, Kentmanni põik 5, Tallinn.
72. G. Suits „Noor-Eesti nõlvakult“ — L. Ozols, Berzu iela 19-2, Riga.
73. Fr. Tuglas „Juhan Liiv“ — A. Silvere, Kalda 5-2, Tartu.
74. J. Hurt „Pildid isamaa sündinud asjust“ — A. Seppel, Leisi.
75. E. Laaman „Demokraatia ja diktatuur“ — Ü.-S. Liivika, Suurturg 9, Tartu.

Preemiate saatekuludeks palume igal raamatu võitnud tellijal saata „Tänapäeva“ talituse 15 s. postmarkides, mille järele raamat tellijale kätte saadetakse. Asjade võitjaid palume eraldi pöörduda talituse poole. Preemiate väljavõtmise viimane tähtpäev on 1. juuni sa.

Grupp Ford toodete esindajaid Euroopa riikidest Ford Motor Company Ltd. tehastekülastena Dagenhamis Inglismaal. Pildil nähtav auto on esmaskordselt välja lastud Ford 8¹/₂ hj. V-8 sõiduauto. Daamide kõrval vasakul on Orleans'i ja Bourbonni suurhertsog, end Hispaania lennuväe ülem, kes praegu juhatab Fordi müügiosakonda Inglismaal. Auto taga vasemalt Antti J. Aho, Soomest, paremal äärmine dir. A. Rosenvald — Eestist

Nimede eestistamisest ja traditsioonist

„Tänapäev“ nr. 3 s. a. artiklis „Traditsioonist, keelest, meelsusest ja nimede muutmisest“ ütleb K. Laagus: „Ja tõesti ei tohiks nimede muutmisel soovitada liigset agarust.“ Olemasolevad nimed olevat traditsioon ja selle nimel säilitatagu ka vöörad nimed. Siin peab olema tegu ilmse eksitusega.

Meie tänapäeva vöörad nimed on vanad ümmarguselt sada aastat. Üksikud neist võivad olla ju ka vanemad, kuid õige vähesed nende kandjaist vist peavad end veel eestlasteks. Suur hulk vöörastest nimedest aga on veelgi hilisemat algupära. (Meenutatagu lugu Anna Haavaga.) Kui nüüd vööraste nimede kandmise traditsioon on vana kõigest sada aastat, siis missugused traditsioonid valitsesid enne seda tuhandet ja kümned tuhandet aastat? — Meil puuduvad täpsemad andmed vanade eestlaste hüüdnimedest ja eesnimedestki, kuid vaevalt võis neil olla midagi ühist praeguste vööraste nimedega, mida eestlane ei oska tihti hääldada ega kirjutadagi.

Traditsiooni aluseks on alati mingi suursündmus või vähemalt õiguslik moment, mida siis mingi traditsioonilise kombega mälestatakse või rõhutatakse. — Mida pakub aga meile vööras nimi? Missuguse suursündmusega on see ühenduses? Ainult orjusaeg, allajäämine vöörale jõule, mälestused, mida me ei soovi meenutada. Ja nimi isegi on ainult kas otsese või kaudse vägivalva märk. Otsene vägivald toimus siis, kui opman mõisas määras perekonnale ebasoovitava nime nõusolekut küsimata, kaudse vägivalva moodustas eesti kultuuri halvus-

tamine vööraste valitsejate poolt aastasade jooksul. Siin viidi eestlane arvamusele, et kõik eestiline on alaväärtuslik, ainult vööras on väärtuslik ja vööra kaudu saab temagi väärtust juurde.

„Nimi ei riku meest, kui mees ise mees on“ esineb küll eesti vanasõnana, kuid mitte selles mõttes nagu seda nüüd vahel tarvitatakse vöörapärase nime kaitseks. Seda vanasõna tarvitati enamalt siis, kui kellelegi anti vägivaldselt mõni vastumeelne või sõimunimi, mille vastu saaja oli võimetu võitlema. Siis ta lohutas ennast selle vanasõnaga, et end vähegi trööstida ja pahandava nime mõju vähendada.

Niisiis, kui eestlane tahab kalliks pidada oma kauge esi-isade traditsioone, kui ta hindab vanade eestlaste võitlusi vööraste sissetungijate vägivalva vastu, siis peab ta maha raputama hilisemate hälvitatud isade eksimuse, ja selles ei saa ta kunagi näidata „liigset agarust“. Õige eestlane ei kannab vöörast nime, vaid tõstab ausse esivanemate keele ja kannab ainult sealt võtetud nime.

Agü Öunapuu

Toimetuse järeilmärkus. K. Laagus ei kirjutanud mitte põhimõtteliselt nimede eestistamise vastu. Ta soovitas aga eestistamist toimetada kaalutult, võimalikult tervete suguvõsade kaupa, nii et jääksid püsima suguvõsa vanad traditsioonid ja nende ühtekuuluvus, mida ju enne kõike märgib nende ühine nimi.

TOIMETUSELE SAADETUD:

- Auto nr. 2.
- Eesti Loodus nr. 2.
- Teater Vanemuine nr. 4.
- Muusikaleht nr. 3.
- Nädal Pildis nr. 5, 6.
- Kevadik nr. 2.
- Kasvatus nr. 3.
- Tuleviku Rajad nr. 16.
- Töölise Hääl nr. 3, 4.
- Looming nr. 3.
- Vabadussõja Tähistel nr. 1 ja 3.
- Üliõpilasleht nr. 2.
- Eesti Naine nr. 4.
- Ühistegevusleht nr. 3.
- Eesti Kirjandus nr. 3.
- Areng nr. 3.
- Sõdur nr. 12—15.
- Teater nr. 3.
- ERK nr. 2.
- Eesti Raudtee nr. 2.
- Loodusvaatleja nr. 2.
- Prof. A. Lüüis: Praegusaja vaateid laste toitlustamisel. E. Tervish. Muus. v.-anne nr. 86.
- V. Adams, „Pölev põõsas“. Lüürikat 1933—36. E. Kirj. Liidu Kirjastus, 1937.
- H. Raudsepp, „Lipud tormis“. Näidend kolmes vaatuses. E. Kirjan. Liidu Kirjastus, 1937.

Lotos-Henna

SHAMPOO-juuksevärvid värvivad juukseid lihtsa pesemisega igas soovitud nüansis (19 eritooni) pesukindlalt

Henna-Persian

kulmuvärvid must ja pruun on loomuliku tooni poolest ainulaadsed oma ehtsuses, lihtsad käsitamises ja pesukindlad.

AINUVALMISTAJA EESTIS

Keemialaborat. „Takema“

Tartus

„Tänapäev“ ilmub kord kuus. Tellimishind aastas (12 nr.) kr. 3.60, poolaastas kr. 1.80, veerandaastas kr. —.90 Üksiknumber 35 s.

Toimetuse ja talituse aadress: Tartu, Gustav Adolphi 8, Noor-Eesti, telefon 2-66. Toimetaja kõnetund igal äripäeval k. 11—12.

Tarvitamata jäänud käsikirju alal ei hoita. Käsikirjad saadetakse tagasi, kui selleks on lisatud vastaval määralt postmarke.

Vastutav ja tegev toimetaja: JAAN KÄRNER.
Väljaandja: O.Ü. NOOR-EESTI KIRJASTUS.

Noor-Eesti Kirjastuse trükk Tartus, 1937.

Ilmus 15. aprillil.

Klišeed A. Raba tsinkograafiast.

PÄRNU

ODAVAIM RAVI- JA
KOSUTUSKOHT!

Juunis ja augustis

maksavad tervisvannid ühes arstiabiiga ja täieliku
ülalpidamisega :

14 päeva eest	—	Kr. 68.—	} ilma ühegi lisakuluta
21 „ „	„	95.—	
28 „ „	„	126.—	

Lähemaid teateid aadressil: *Pärnu, supelinspektoreile*

1937. a.

Kevadisi uudiseid kirjandussõpradele:

ENN KIPPEL: Kui Raudpea tuli I.

Romaan. Hind 4 krooni, köites paremal paberil kr. 5.—
Teose ajalooliseks taustaks on Põhjasõja sündmused. Romaan on algusest lõpuni kirjutatud Kippelile omase põnevusega ja täis huvitavaid detaile. E. Kippeli teos „Kui Raudpea tuli“ on kahtlemata üks meie paremaid ajaloolisi romaane nii oma aine ulatuslikkuselt kui ka avaralt eepiliselt kujutamisviisilt.

ED. GROSSCHMIDT: Suures heitluses.

Mälestused Maailmasõjast. Hind 4 krooni, köites kr 4.75
Teos annab kokkuvõtliku ülevaate kogu ida-fronti sõjasündmustest ja sõjaelust Maailmasõjas. Raamat on elavalt, elamuslikult ja voolavalt kirjutatud. Ta on sedavõrd põnev ja kaasakiskuv, et ei taha enne käest panna, kui on läbi loetud.

O.-Ü. «NOOR-EESTI KIRJASTUS»

T A P E E T E

alates 14 sendist rull,

koollitarbeid,
trüki- ja pak-
kimispaberit

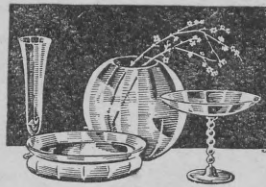
ostate

suurel ja väikesel arvul

PABERIAARIST KODUMAA

Tartus, Aleksandri tän. 10, telef. 7-87

Suurimas ja maitsekaimas valikus

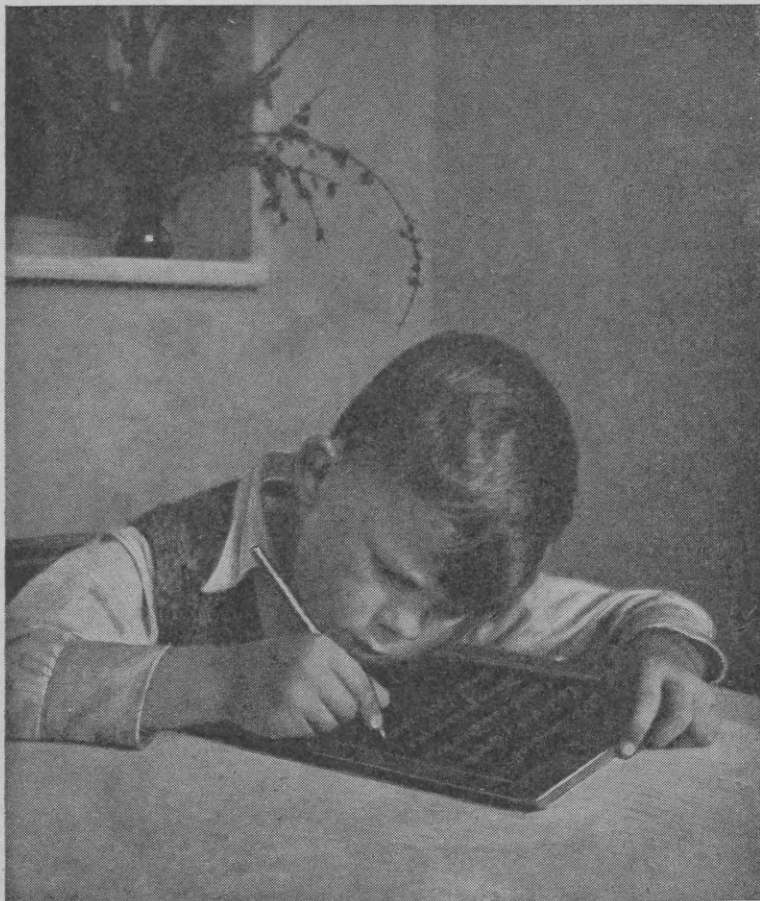

majapidamistarbeid,
serviise jne. jne.

leiate alati
vastavalt
oma nõuetele

A.-s. „D.MIRWITZ & POJAD“

Tallinnas, S. Tartu mnt. 13. Telef. 306-81
Tartus, Raekoja tän. 6. Telef. 3-83

Tema töötab hoolsasti...

aga kas suudab tema isa
talle tagada majandus-
likku tuge kuni kooli
lõpetamiseni ja iseseisva
elukutse omandamiseni?
Või kas omab ta siis veel
oma isa abistajat kätt?

*Kui tahate tagatist, et teie
lapse tulevik oleks majan-
duslikult kindlustatud, siis
sõlmige tähtjaline laste
hooldamise kindlustus ●*

Kindlustusselts

«EESTI»

(asut. 1907. a.)

VALITSUS: Tartus, Suurturg 8

„ERIKA“

VENNAD TÖNNISON & K_o

seemne- ja aiatööriistade kauplus

SUUR VALIK
AIATÖÖRIISTU

HINNAKIRJAD TASUTA

Soovitame

hästiidanevaid sordiehtsaid

*aiavilja, lillede, söödajuurikate,
ristikheina ja timuti seemneid*

*Lillesibulaid, tomati, lille ja teisi mitmesugu-
seid aiavilja taimi*

»ERIKA« puukoolist aastate jooksul väljaarendatud ja -kuju-
nenud meie turu nõuetele vastavates kui ka uuemates-paremates
välissortides iga liiki viljapuid ja marjapõõsaid. Roose, ilupuid
ja põõsaid. PUUKOOLISAADUSTE müük Tartus, Vaksali
tn. 23, Viljandi tn. nurgal

Hind 35 senti